

Open your mind. LUT.

Lappeenranta University of Technology

Lappeenrannan teknillinen yliopisto

Kauppakorkeakoulu

Talousjohtaminen

Rakennusalan käännetty arvonlisäverotus – veromuutoksen arviointi tapaustutkimuksena

Reverse charge in value added taxation in the construction industry –
evaluation of the tax change as a case study

10.5.2015

Tekijä: Sara Salmi

Ohjaaja: Satu Pätäri

Opponentti: Elisa Sipponen

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	1
1.1. Aiemmat löydökset aiheesta	2
1.2. Tutkimusongelma, työn tavoite ja rajaukset	6
1.3. Käytetty tutkimusmenetelmä ja -aineisto	7
1.4. Työn rakenne	8
2. KÄÄNNETYN ARVONLISÄVEROTUKSEN AIHEUTTAMA MUUTOS RAKENNUSALAN YRITYKSESSÄ	10
2.1. Hallinnollinen taakka ja sen mittaaminen	10
2.1.1. Hallinnollisen taakan vaikutukset	12
2.1.2. Käänteisen verosäännöksen aiheuttama hallinnollisen taakan kasvu	14
2.2. Käännetty arvonlisäverotus	14
2.2.1. Käänteisen arvonlisäverotuksen soveltamisala sekä sen osapuolien asetat	16
2.2.2. Rakentamispalvelun määrittely	18
2.2.3. Käänteisen verosäännöksen tavoitteet ja käyttöönoton tuomat riskit	18
2.2.4. Havainnot käänteisen veromuutoksen vaikutuksista	19
2.2.5. Käänteisen verotuksen tuomat haasteet yrityksen taloushallinnolle	20
3. EMPIIRINEN CASE-ANALYYSI	23
3.1. Tutkimusmenetelmä ja -aineisto	23
3.1.1. Case-yrityksen esittely	25
3.1.2. Aineiston käsittely	27
3.2. Tutkimustulokset	27
3.2.1. Uuteen verosäännökseen valmistautuminen	28
3.2.2. Käänteisen verotuksen vaikutukset taloushallintoon	29
3.2.3. Verosäännöksen vaikutus hallinnolliseen taakkaan	31
3.2.4. Ongelmat käänteisen arvonlisäverotuksen käytössä	34
3.2.5. Yleiset tuntemukset käänteisestä verosäännöksestä	35
4. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	38
4.1. Tutkimuskritiikki	39
4.2. Jatkotutkimusaiheita	40
LÄHTEET	42
LIITTEET	
Liite 1. Haastatteluluettelo	
Liite 2. Toteutunut haastattelurunko	

LYHENNELUETTELO

ALV	Arvonlisävero
AVL	Arvonlisäverolaki 1501/1993
HE	Hallituksen esitys
KLT	Kirjanpidon ja laskentatoimen tutkinto
KITA	Kiinteistöalan talouspäällikön koulutus
SCM	Standardikustannusmalli (Standard Cost Model)

1. JOHDANTO

Harmaaseen talouteen yhdistetään yleensä ensimmäisenä varastetuilla tavaroilla käytävä kauppa, huumekauppa, prostituutio tai laittomasti työskentelevät maahanmuuttajat, jotka nähdään suurena ongelmana etenkin Euroopan unionin ulkopuolisissa länsimaissa. Nämä edellä mainitut harmaan talouden muodot ovat selkeästi laittomia, mutta harmaata taloutta esiintyy paljon myös laillisessa työssä. Tavallinen työnteko saattaa kuitenkin aina sisältää laittoman osan, jolla tarkoitetaan erinäisten maksujen rekisteröimättä jättämistä, esimerkiksi palkkoja ei rekisteröidä lainkaan tai ne merkitään todellista pienempinä. Tällaista laitonta toimintaa harjoitetaan erityisesti erilaisissa korjaus-, lumenpoisto-, siivous- sekä rakentamispalveluissa. Harmaan talouden kokoa ja laajuutta on hyvin vaikea arvioida, mutta juuri edellä mainitun tyyppinen harmaa talous on kasvanut merkittävästi 2000-luvun vaihteen jälkeen. Tällaisella maksujen merkitsemättä jättämisellä vältetään veronmaksua ja/tai vältellään yleisesti hallituksen sääntelyä, minkä seurauksena pystytään harjoittamaan liiketoimintaa pienemmin kustannuksin. Täten laittomasti toimimalla pystytään tarjoamaan hyödykkeitä pienemmin hinnoin, jolloin harmaan talouden harjoittajille syntyy vilpillistä kilpailuetua muihin rehellisesti toimiviin yrityksiin nähden. Pohdittaessa maailman taloustilannetta, jossa hinnan merkitys nousee yhä useammin hyödykkeen hankinnassa tärkeimmäksi ominaisuudeksi, ei ole ihme, että harmaa talous kukoistaa. Toisaalta voidaan pohtia, olisiko harmaan talouden olemassa olo ja etenkin sen kasvu merkinä siitä, että valtioilla on käytössään vääränlainen veropolitiikka. Erityisesti monien länsimaiden nykyinen talouspolitiikka, kuten vero- ja sääntelypolitiikka, voidaan tänä päivänä nähdä liian raskaana ja painostavana. Itseasiassa tämän voidaan ajatella olevan yksi pääsyy länsimaissa esiintyvän aktiivisen harmaan talouden olemassa oloon. (Fleming, Roman ja Farrell 2000, 387, 391–392; Kranacher 2012, 80)

Harmaan talouden seurauksena tapahtuva erilaisten lakisääteisten velvoitteiden laiminlyönti on merkittävä ongelma myös Suomessa. Valtiolle aiheutuvan tappion lisäksi harmaan talouden olemassa olo heikentää myös esimerkiksi harmaan talouden työntekijöiden asemaa silloin, kun työnantaja jättää lakisääteiset maksut, kuten vakuutus-, sosiaaliturva- ja eläkemaksut, maksamatta. (Harmaan talouden selvitysyksikkö 2014, 4) Nykypäivänä etenkin rakennusalalla esiintyvä harmaa talous

nähdään alan kansainvälistymisen myötä Suomessa suurena haasteena. Se näkyy yhteiskunnalle merkittävänä vero- ja muiden lakisääteisten maksujen saamatta jäämisenä, minkä vuoksi se aiheuttaa suuren kustannusrasitteen valtiolle. (Verohallinto 2014) Ylivoimaisesti suurin osa Suomen harmaan talouden lainvastaisuuksista koskee nimenomaan Verohallinnon valvonnan kohteena olevien velvoitteiden rikkomista eli erilaisia verojen maksuun liittyviä rikkeitä (Harmaan talouden selvitysyksikkö 2014, 4). Toinen merkittävä harmaan talouden haitta on se, että se vääristää markkinatilannetta heikentämällä rehellisesti toimivien yritysten mahdollisuuksia pärjätä kilpailussa. Harmaata taloutta rakennusalalla lisää korkea aliurakoitsijoiden määrä sekä erityisesti aliurakointiketjut. Rakennusalalla harmaa talous tulee esille esimerkiksi arvonlisäveropetoksina, kuittikauppana sekä tilaajavastuulain laiminlyöntinä. (Verohallinto 2014) Karvosen ja Muinosen (2014, 72) kirjoittamasta selvityksestä käy ilmi, että kuittikauppa, eli kuittien väärentäminen aiheettomia verovähennyksiä varten, on rakennusalan yleisin harmaan talouden esiintymismuoto.

Edellä mainittujen syiden vuoksi Verohallinto pyrkii aktiivisesti torjumaan etenkin rakennusalalla esiintyvää harmaata taloutta. Yhdeksi taistelukeinoksi tällaista epärehellistä liiketoimintaa vastaan laadittiin uusi verosäännös, käänteinen arvonlisäverotus, joka otettiin käyttöön rakennusalalla 1.4.2011. (Verohallinto 2014) Kyseessä on säännös, jolla rakentamispalveluiden myynnin kohdalla arvonlisäverovelvollisuus sananmukaisesti käännettiin palveluiden ostajalle. Tällaiset verouudistukset ovat hyviä esimerkkejä liike-elämän toimintaympäristössä tapahtuvista muutoksista, joita yritykset liiketoiminnassaan jatkuvasti kohtaavat. Tämän tutkimuksen kohteena on uudenlaisen käänteisen verotuksen selvittäminen ja arviointi rakennusyrityksen näkökulmasta.

1.1. Aiemmat löydökset aiheesta

Rakennusalan käänteistä alv:a, eli arvonlisäveroa, ei ole kansainvälisellä tasolla tutkittu juuri lainkaan johtuen todennäköisimmin siitä, ettei kyseinen säännös ole kyseisellä toimialalla käytössä kovinkaan monessa maassa. On kuitenkin löydettävissä runsaasti harmaata taloutta koskevia tutkimuksia, jotka sivuavat käänteistä arvonlisäveroa. Lisäksi löydettävissä on yksi tutkimus, jossa käänteistä

arvonlisäveromallia käsitellään Ranskassa koettujen kokemusten kautta. Myöskään Suomessa ei rakennusalan käännteistä arvonlisäveroa ole tutkittu lähes ollenkaan. Muutamien aiheesta tehtyjen opinnäytetöiden lisäksi ainoastaan Verohallinto ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat teettäneet selvityksiä, joiden aiheet sivuavat rakennusalan käännteistä verotusta. Alla olevaan taulukkoon 1 on kerätty muutamia tämän aiheen kannalta keskeisiä löydöksiä.

Taulukko 1. *Aiemmat löydökset aiheesta.*

Tekijä(t)	Työn nimi	Pääasiallinen sisältö
Artikkelit		
Schneider F., Raczkowski K. & Mroz B. (2015)	<i>Shadow economy and tax evasion in the EU</i>	Harmaan talouden koko ja laajuus, veronkierron tunnistaminen, veropetoksien torjuntakeinot.
Gebauer A., Nam C. W. & Parsche R. (2007)	<i>Can reform models of value added taxation stop the VAT evasion and revenue shortfalls in the EU?</i>	Verotappioiden syynä arvonlisäveropetokset, verotappioiden empiirinen mittaaminen, käännteinen alv ratkaisuna?
Charlet A. (2007)	<i>Fraud fighters</i>	Ranskan käännteinen arvonlisäveromalli -negatiivinen näkökulma, eri EU-maiden käännteinen arvonlisäverotus.
Raportit		
Karvonen T. & Muinonen P. (2014)	<i>Rakennusalan verovalvontahanke RAKSA 2008–2012: Loppuraportti</i>	Rakennusalan harmaa talous, havainnot käänteisestä arvonlisäverosta: säännöksen toimivuus harmaata taloutta vastaan.
Magi M. & Oras T. (2012)	<i>Selvitys yritysten hallinnollisen taakan kehityksestä: Loppuraportti</i>	Yritysten hallinnollinen taakka, käänteisestä alv:n vaikutus hallinnollisiin kustannuksiin.
Pro gradu - tutkielmat		
Uotila A. (2011)	<i>Rakennusalan käännetty arvonlisäverovelvollisuus - arviointi ensi hetkien kokemusten perusteella</i>	Käännteinen arvonlisävero harmaan talouden torjumiskeinona, alv-säännöksen onnistuneisuus.
Kulla O. (2009)	<i>Käännteinen arvonlisäverotus rakennustoimialan näkökulmasta</i>	Arvonlisäverotus ja rakennustoimiala, uuden alv-säännöksen vaikutukset rakennusyrittäjille, Ruotsin kokemukset käännetystä alv:sta.

Schneider, Raczkowski ja Mroz (2015) tutkivat artikkelissaan EU-maissa esiintyvää harmaata taloutta sekä sen kokoa ja laajuutta. He määrittelevät veropetoksien olevan kaikkien EU-maiden yhteinen ongelma sekä pohtivat tapoja veronkierron tunnistamiseen. He etsivät ja tutkivat erilaisia veropetoksien torjuntakeinoja, joista yhdeksi he nostavat käänteisen arvonlisäverotuksen.

Gebauer, Nam ja Parsche (2007) puolestaan esittävät artikkelissaan kasvavat arvonlisäveropetokset syyksi Saksan valtiolle syntyviin verotappioihin. Heidän tutkimuksensa keskittyy veropetoksien määrän empiiriseen mittaamiseen sekä verotappioutilastojen analysoimiseen. He esittävät tutkimuksessaan käänteisen arvonlisäveromallin yhtenä ratkaisuna veronkiertoon, mutta tuovat myös esille käänteisen arvonlisäverotuksen negatiiviset vaikutukset. Yhdeksi tällaiseksi he nostavat yritysten hallinnollisten kulujen kasvun.

Charlet (2007) kertoo artikkelissaan Ranskassa käytössä olevasta käänteisestä arvonlisäverojärjestelmästä. Järjestelmää ei kuitenkaan voi verrata Suomen käänteisen arvonlisäveroon, koska Ranskan säännös poikkeaa hyvin paljon, esimerkiksi soveltamisalaltaan, Suomen vastaavasta. Charlet esittää artikkelissaan, että kyseinen verouudistus nähdään yrityksissä raskaana ja hankalana, eikä Ranskan verohallinto ole ottanut huomioon järjestelmän epäsuotuisia vaikutuksia. Hän käy artikkelissaan laajalti läpi eri valtioiden käytössä tai harkinnassa olevia käänteisiä arvonlisäveromalleja, joista löytyy runsaasti eroavaisuuksia.

Karvosen ja Muinosen (2014) kirjoittamassa rakennusalan verovalvontahankkeen loppuraportissa on tehty jonkin verran tutkimushavaintoja käänteisen arvonlisäveron soveltamisesta. He ovat tehneet verotarkastuksien perusteella havaintoja esimerkiksi käänteisen alv-säännöksen toimivuudesta harmaan talouden torjumiskeinona. Nämä havainnot ovat kuitenkin melko suppeita, koska uusi verosäännös oli ollut alle vuoden voimassa ennen kyseisen hankkeen päättymisajankohtaa. Verohallinnon hankkeen lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön toimeksi antamana Magin ja Oraksen (2012) tekemä selvitys yritysten hallinnollisen taakan kehityksestä tuo käänteisen alv:n esille yhtenä yritysten hallinnollisia kustannuksia lisäävänä tekijänä. Kyseisessä selvityksessä kuitenkin korostetaan sitä, ettei käänteisen arvonlisäverosäännöksen vaikutuksia yritysten hallinnolliseen taakkaan voida vielä luotettavasti arvioida selvityksen tekoajankohtana, vuonna 2012. Lisäksi Magi ja Oras eivät selvityksensä

käänteistä arvonlisäveroa käsittelevässä osiossa tehneet lainkaan yrityshaastatteluita vaan haastattelut kohdistettiin muun muassa valtiovarainministeriöön, Rakennusteollisuus RT ry:kseen ja Elinkeinoelämän keskusliittoon. Toisin sanoen kyseisessä selvityksessä esitetyt käänteisen verotuksen aiheuttamat vaikutukset hallinnollisiin kustannuksiin ovat ainoastaan suuntaa antavia.

Rakennusalan käänteistä arvonlisäveroa on tutkittu melko yksityiskohtaisesti sekä Uotilan (2011) että Kullan (2009) pro gradu -tutkielmissa. Uotila keskittyy tutkielmassaan rakennusalan käänteisen arvonlisäveron selittämiseen ja arviointiin harmaan talouden torjumiskeinona. Työn tutkimusongelmat keskittyvätkin uuden alv-säännöksen yhteiskunnallisen onnistuneisuuden ja toimivuuden arviointiin. Kulla puolestaan antaa tutkimuksessaan hyvin laajasti perustietoa arvonlisäverotuksesta sekä Suomen rakennustoimialasta. Hän pohtii käänteisen arvonlisäveron tulevia vaikutuksia suomalaisille rakennusyriyksille. Näitä vaikutuksia hän peilaa ruotsalaisten kokemuksiin, sillä Suomessa käänteinen arvonlisäverotus otettiin käyttöön vasta pari vuotta Kullan tutkielman julkaisun jälkeen.

Edellä esitellyt tutkimukset ovat pääasiassa keskittyneet käänteisen arvonlisäveron arviointiin kansantalouden näkökulmasta. Tutkimuksien lähtökohtana on tällöin ollut käänteisen arvonlisäverosäännöksen toimivuuden arviointi harmaan talouden ehkäisykeinona. Täten tutkimuksissa on pääasiassa keskitytty verotappioiden vähentämiseen käänteisen verotuksen avulla, jolloin näkökulma on ollut yhteiskunnallinen. Poikkeuksena tästä näkökulmasta ovat Kullan (2009) pro gradu -tutkielma sekä Magin ja Oraksen (2012) selvitys, jotka ovat toteutettu elinkeinoelämän näkökulmasta. Näiden töiden kohdalla on kuitenkin otettava huomioon niiden tekoajankohdat: toinen on toteutettu ennen Suomen käänteisen arvonlisäveromuutoksen voimaantuloa, kun toinen on puolestaan tehty vain vuosi säännöksen voimaantulon jälkeen.

Tämä tutkielma keskittyy käänteisen arvonlisäveron tutkimiseen rakennusyriyksen näkökulmasta. Käänteisen arvonlisäverotuksen suurin tavoite on kasvattaa valtiolle kuuluvia verotuloja. Yrityksille puolestaan uusien verosäännösten käyttöönotto aiheuttaa uusia haasteita sekä lisääntyviä kustannuksia, minkä voidaan olettaa kasvattavan yritysten hallinnollista taakkaa. Edellä mainittujen seikkojen vuoksi on tärkeää, että käänteisen verotuksen käyttöönoton seurauksia selvitetään ja

arvioidaan myös niiden yritysten kannalta, jotka ovat joutuneet tätä uutta säännöstä liiketoiminnassaan soveltamaan. Tutkielman aihe on ajankohtainen, sillä neljän vuoden jälkeen veromuutoksen vaikutuksia pystytään jo hyvin arvioimaan.

1.2. Tutkimusongelma, työn tavoite ja rajaukset

Tämän tutkielman tarkoituksena on tutkia rakennusalan käännettyä arvonlisäverotusta sekä sen aiheuttamia muutoksia rakennusalan yrityksessä. Työn tavoitteena on selvittää ja arvioida käänteisen arvonlisäveron käyttöönoton vaikutuksia organisaatiossa. Tämän tavoitteen pohjalta saadaan muodostettua päätutkimusongelmaksi:

- Millaisia muutoksia yrityksessä on käänteisen arvonlisäverotuksen myötä jouduttu tekemään?

Päätutkimuskysymykseen pyritään löytämään vastaus tutkimalla lisäksi muutamaa alatutkimusongelmaa. Näiden kolmen alatutkimuskysymysten tarkoituksena on täydentää tämän tutkielman päätutkimusongelmaa:

- Millaisia vaikutuksia käänteisen arvonlisäveron käyttöönotolla on ollut yrityksen taloushallintoon?

- Miten käänteinen arvonlisäverosäännös on vaikuttanut yrityksen hallinnolliseen taakkaan?

- Esiintyykö käänteisen arvonlisäveron soveltamisessa edelleen ongelmia?

Tämä tutkielma on rajattu koskemaan nimenomaan rakennustoimialaa, vaikka Suomessa käänteinen arvonlisävero on Hallituksen esityksen Eduskunnalle romualan käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta koskeviksi säännöksiksi -esityksen (HE 31/2014) mukaan tällä hetkellä käytössä rakennusalan lisäksi romualalla, jossa se otettiin käyttöön vuoden 2015 alusta. Tällainen rajaus on tehty siksi, että rakennus- ja romualat ovat toimialoina kovin erilaiset eikä niiden yhdistäminen tässä tutkielmassa olisi tarkoituksenmukaista. Tietysti kyseinen toimialarajaus nousee myös työn empiirisestä osiosta, jossa käytettävä aineisto on kerätty nimenomaan rakennusalan yrityksistä.

Toimialarajauksen lisäksi tämä työ on rajattu koskemaan käänteistä arvonlisäverotusta nimenomaan Suomessa. Vaikka kyseinen säännös on käytössä rakennusalalla myös esimerkiksi Belgiassa, Ruotsissa, Hollannissa ja Saksassa, niin Hallituksen esityksen Eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain muuttamisesta ja arvonlisäverolain väliaikaisesta muuttamisesta -esityksen (HE 41/2010) mukaan valtiosta riippuen kyseisen säännöksen sisällöstä löytyy paljon eroavaisuuksia. Täten nämä kansalliset lainsäädännöt poikkeavat toisistaan sen verran, että on katsottu järkeväksi rajata tämä tutkielma koskemaan rakennusalan käänteistä arvonlisäverosäännöstä ainoastaan Suomessa. Maantieteellistä rajausta voidaan perustella lisäksi sillä, että valtiolliset erot näkyvät organisaatioiden näkökulmasta erilaisina toimintaympäristöinä, minkä vuoksi niiden vertaaminen voi olla ongelmallista.

Edellä mainittujen rajausten lisäksi työ on rajattu koskemaan käänteistä arvonlisäveroa erityisesti taloushallinnon näkökulmasta. Tähän on päädytty, koska taloushallinto on suurin niistä organisaation prosesseista, joiden päivittäisissä toiminnoissa käsitellään käänteistä arvonlisäveroa. Tämä tutkielma on rajattu koskemaan tätä kohderyhmää johtuen kandidattutkielman rajallisesta laajuudesta. Tämän vuoksi tässä tutkielmassa ei käsitellä lainkaan yleisellä tasolla arvonlisäverotusta tai rakennustoimialaa, vaan työ lähtee liikkeelle siitä, että lukijalla on jo olemassa melko hyvä yleistietämys kyseisistä aiheista.

1.3. Käytetty tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Tutkielmassa käytetään tutkimusmenetelmänä kvalitatiivista tutkimusta. Kyseinen tutkimus toteutetaan tapaustutkimuksena kohdistuen käänteisen arvonlisäveromuutoksen vaikutusten arviointiin rakennusalan yrityksen näkökulmasta. Empiirisen osion tarkoituksena on selvittää, millaisia muutoksia organisaatiossa on jouduttu tämän lainsäädännöllisen veromuutoksen myötä tekemään. Muutoksen aiheuttamia vaikutuksia tarkastellaan erityisesti taloushallinnon näkökulmasta, jolloin uuden verosäännöksen tuomia muutoksia peilataan nimenomaan vaikutuksina taloushallinnon toimintoihin. Lisäksi tutkimuksen tarkoituksena on paneutua mahdollisiin ongelmiin, joita käänteisen verotuksen käyttö saattaa yrityksessä edelleen tuottaa. Näitä käänteisen verotuksen vaikutuksia

verrataan siihen, miten käännteinen alv on vaikuttanut organisaation hallinnolliseen taakkaan.

Työn empiirisen osion aineisto on kerätty suuren Suomessa toimivan rakennusyrityksen henkilöstölle järjestetyillä teemahaastatteluilla. Kyseiset teemahaastattelut pidettiin yrityksen veroasiantuntijalle, ostoreskontrapäällikölle, kirjanpitopäällikölle sekä kahdelle pääkirjanpitäjälle. Tarkoituksena oli, että haastatellut peilasivat käännteisen arvonlisäverosäännöksen vaikutuksia omiin työtehtäviinsä kyseisessä organisaatiossa.

Vaikkei tutkimusaineiston keruussa ole käytetty osallistuvaa havainnointia, niin on tärkeää huomioida, että tämän tutkimuksen tekijä on osa case-yrityksen henkilöstöä. Hän on työskennellyt kyseisen yrityksen ostoreskontrassa yhteensä noin puoli vuotta. Havainnointia ei ole kuitenkaan tutkimusaineiston keruumenetelmänä käytetty, sillä ei koettu, että se on tarpeen tutkimusta varten kerättävän asianmukaisen informaation saamiseksi. Tutkijan oleminen osa tutkimusympäristöä voidaan nähdä positiivisena asiana, sillä se lisää huomattavasti hänen ymmärrystään tutkimuksen aiheesta. Tutkijan rooli osana case-yritystä vaikuttaa väkisinikin tutkimukseen jonkin verran. Tutkielman tekijän tietämys tutkimuksen kohteena olevasta yrityksestä näkyy esimerkiksi tutkimusta varten haastateltujen henkilöiden valinnan perusteluissa. Tätä roolia pohditaan lisää tutkielman loppuun sijoitetussa Tutkimuskritiikki-osiossa.

1.4. Työn rakenne

Tämä tutkielma koostuu kahdesta pääosiesta: teoriaosuudesta ja empiirisestä analyysistä. Työn teoriaosuus on puolestaan jaettu kahteen pääaiheeseen, jotka ovat hallinnollinen taakka ja käännetty arvonlisäverotus. Hallinnollisen taakan käsittely muodostaa merkittävän osan teoriaa, sillä tämän tutkimuksen osatavoitteena on selvittää käännteisen arvonlisäverosäännöksen mahdollista kasvattavaa vaikutusta yrityksen kustannuksiin. Teoriaosuuden alussa keskitytään hallinnollisen taakan selittämiseen, jonka jälkeen käsitellään omana lukunaan käännettyä arvonlisäverotusta. Käännettyä verotusta ja sen soveltamisalaa määritellään ensin yleisellä tasolla, sekä pohditaan sen tavoitteita ja käyttöönoton mahdollisia riskejä. Teoriaosuuden loppu puolestaan painottuu tarkastelemaan käännettyä alv:a veromuutoksen aiheuttamien vaikutusten näkökulmasta, jolloin näitä vaikutuksia

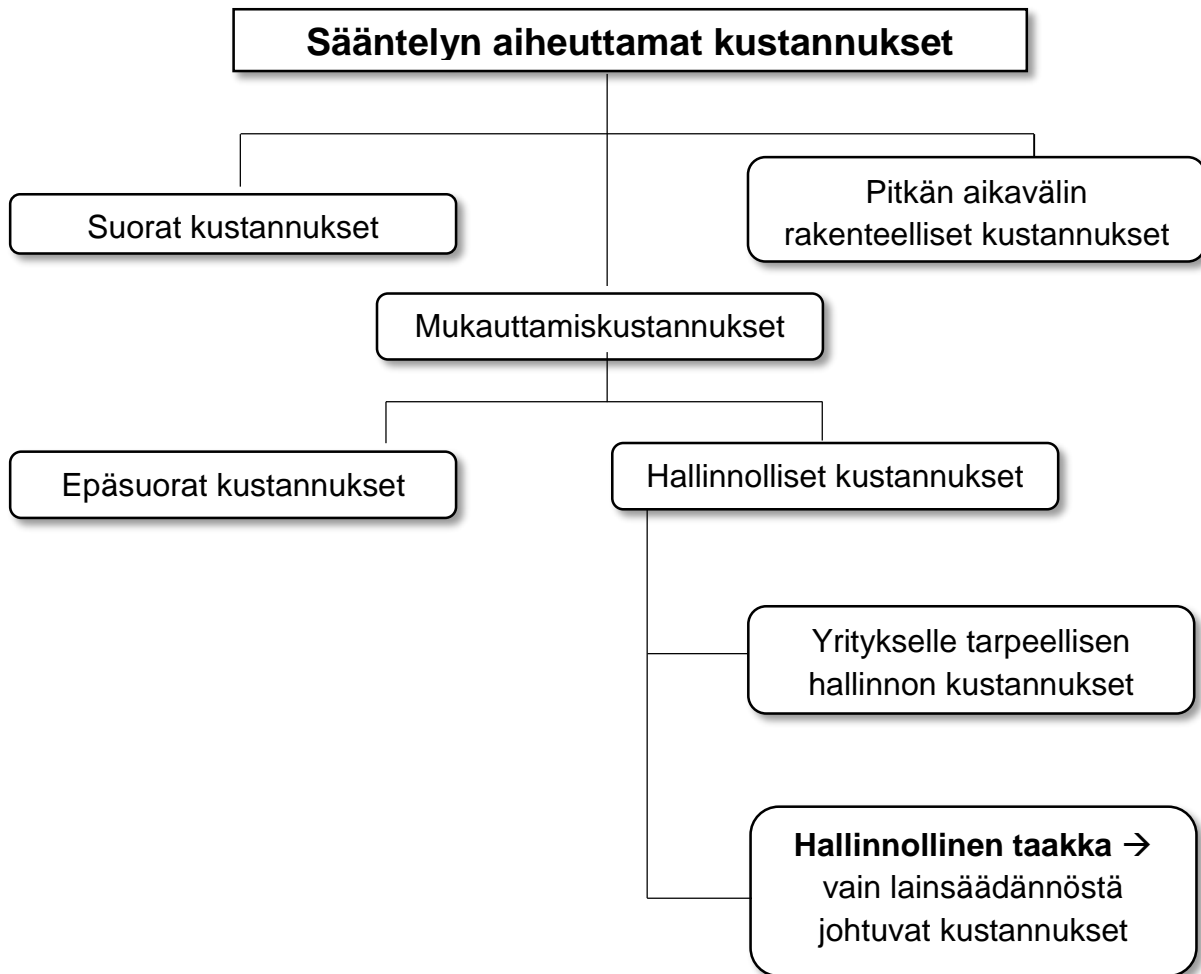
arvioidaan organisaation taloushallinnon näkökulmasta. Työn empiirinen osio sisältää tutkielman empiirisen analyysin. Tutkimusosio alkaa tutkimusmenetelmän ja -aineiston kuvauksella, jonka jälkeen on lyhyt esittely tutkimuksessa käytetystä case-yrityksestä. Empiirinen osio sisältää oman kappaleensa myös aineiston käsittelylle, jonka jälkeen esitetään kattavasti tutkimuksesta saadut tulokset. Tutkimustulosten raportoinnissa pyritään vastaamaan mahdollisimman täsmällisesti työlle asetettuihin tutkimusongelmiin. Työn loppuun on kerätty oma pääotsikko tutkielman yhteenvedolle ja lopullisille johtopäätöksille. Lopuksi on vielä pohdittu tutkimukseen kohdistuvaa kritiikkiä sekä esitelty mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2. KÄÄNNETYN ARVONLISÄVEROTUKSEN AIHEUTTAMA MUUTOS RAKENNUSALAN YRITYKSESSÄ

Tämä pääluku sisältää tutkielman teorian, joka koostuu kahdesta pääteemasta: hallinnollisesta taakasta sekä käänteisestä arvonlisäverosta. Ensimmäisen osuuden tämän työn teoriasta muodostaa hallinnollisen taakan käsittely. Hallinnollista taakkaa, sen vaikutuksia sekä hallinnollisen taakan kasvua tarkastellaan yleisesti yritystasolla. Teorian toisessa osiossa tarkastellaan rakennusalan käänteistä arvonlisäverosäännöstä yleisesti sekä pohditaan kyseisen veromuutoksen tavoitteita ja käyttöönoton tuomia riskejä. Teoriaosuuden lopussa käännetyn verotuksen teoria syvenyy käsittelemään yrityksen taloushallinnon asemaa kyseisen veromuutoksen kohteena.

2.1. Hallinnollinen taakka ja sen mittaaminen

Markkinatalouden toimivuutta pyritään ylläpitämään ja suojelemaan julkisen sektorin sääntelyllä, jonka tarkoituksena on ehkäistä ja torjua markkinoiden epäonnistumista. Tämä sääntely voidaan kuitenkin nähdä myös yritystoimintaa haittaavana tekijänä, sillä tietynlaisissa tapauksissa se lisää yritysten kustannuksia. Tällöin julkisen sektorin tehtävänä on punnita näitä kustannuksia suhteessa sääntelystä saataviin hyötyihin, jottei sääntelyllä synnytetä vain tarpeetonta työtä ja byrokratiaa. Osaa tämän sääntelyn yrityksille aiheuttamista hallinnollisista kustannuksista kutsutaan hallinnolliseksi taakaksi. Hallinnollinen taakka muodostuu ainoastaan lainsäädännöstä johtuvien tiedonantovelvoitteiden täyttämisestä. Näihin velvoitteisiin kuuluu tietojen kokoaminen, saatavilla pitäminen sekä toimittaminen viranomaisille ja kolmansille osapuolille. Tällaisten tietojen kerääminen ja säilyttäminen lisää yrityksen kustannuksia, joita ei ilman lainsäädäntöä syntyisi. (Kangasharju ja Rauhanen 2008, 9–12, 45)

Kuvio 1. Sääntelyn aiheuttamat kustannukset (Lähde: Kangasharju & Rauhanen 2008, 12).

Hallinnollista taakkaa mitataan yleisimmin standardikustannus- eli SCM-mallilla (Standard Cost Model), jonka peruslähtökohta esitetään yllä olevassa kuviossa 1. Sääntely aiheuttaa kyseisen mallin mukaan sekä suoria että mukauttamiskustannuksia. Suorat kustannukset syntyvät veroista ja muista konkreettisista maksuista. Mukauttamiskustannukset SCM-malli jakaa puolestaan epäsuoriin ja hallinnollisiin kustannuksiin. (Kangasharju ja Rauhanen 2008, 12) Näillä epäsuorilla maksuilla tarkoitetaan aineellisia mukauttamiskustannuksia, joita syntyy esimerkiksi ympäristönormien täyttämistä asennettaessa pakollisina lisävarusteina erilaisia suodattimia tehtaisiin. Sen sijaan hallinnollisiin kustannuksiin katsotaan kuuluviksi kaikki ne yrityksille aiheutuvat kustannukset, jotka syntyvät ainoastaan lainsäädännön velvoittamista toimista, kuten erilaisten tietojen tuottamisesta ja toimittamisesta viranomaisille ja yksityisille tahoille. Näille lainsäädännöllisten velvoitteiden aiheuttamille kustannuksille on ominaista, että niiden vaikutus

yrittöimintaan on suoranaisesti negatiivinen, kun aikaa käytetään muuhun kuin yrityksen toimintaa edistäviin toimiin. (Niinikoski, von Hertzen ja Kauppinen 2007, 17, 19–20) Kuten yllä olevasta kuvioista 1 huomataan, kaikki hallinnolliset kustannukset eivät kuitenkaan muodosta hallinnollista taakkaa, koska yritykset keräävät ja tallettavat erilaisia tietoja toiminnastaan myös omiin tarpeisiinsa (Magi ja Oras 2012, 2).

2.1.1. Hallinnollisen taakan vaikutukset

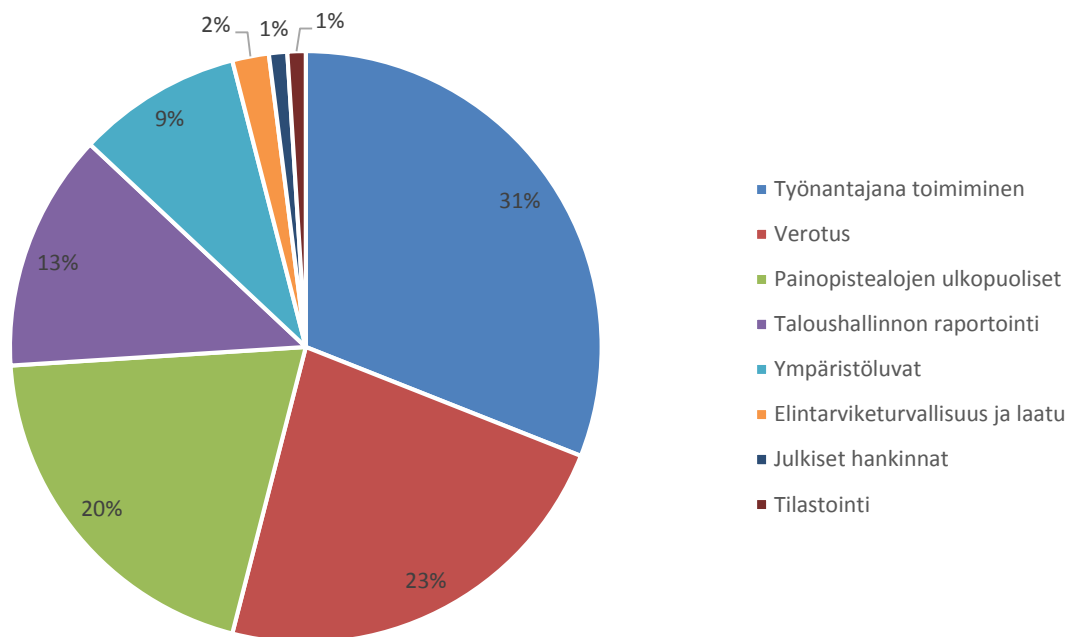
SCM-mallin teorian mukaan sellaisilla markkinoilla, joissa kilpailu toimii, hallinnollisen taakan pienentäminen vaikuttaisi yritysten kustannusrakenteeseen niin, että voitaisiin tarjota hyödykkeitä alemmin hinnoin. Tällöin hyödykkeiden kysyntä kasvaisi, kun kuluttajien ostovoima vahvistuisi. Täten pienempi hallinnollinen taakka voisi lisääntyvän kysynnän myötä lisätä yritysten tuotantoa ja investointeja kyseisillä markkinoilla. (Kangasharju ja Rauhanen 2008, 13) Tästä voidaan päätellä, että hallinnollisen taakan suurenemisella olisi sen sijaan päinvastaiset vaikutukset elinkeinoelämään.

Kansainvälisillä markkinoilla toimiville yrityksille yksittäisen valtion hallinnollisen taakan keventäminen tarkoittaisi tuottavuuden ja kilpailukyvyn paranemista, mikä puolestaan lisäisi kyseisen valtion työllisyyttä ja täten myös julkisen sektorin verotuloja. Edellä mainittujen seikkojen lisäksi taakan keventäminen vähentäisi myös viranomaisten työtä, kun tarpeettomien raporttien läpikäynti ja valvominen poistuisivat, tai ainakin vähenisivät. (Kangasharju ja Rauhanen 2008, 13–14)

Kokonaisuutena hallinnollista taakkaa tarkasteltaessa Niinikoski et al. (2007, 72) toteavat työssään, että suhteessa pienet yritykset joutuvat kantamaan suurimman hallinnollisen taakan. Tämä johtuu siitä, että taakka on kiinteämääräinen, jolloin kaikenkokoiset yritykset joutuvat teoriassa samankokoisen hallinnollisen taakan alle (Kangasharju ja Rauhanen 2008, 14). Kun tämä taakka suhteutetaan yrityksen kokoon, on loogista, että hallinnollinen taakka on raskain liikevaihdoltaan pienemmillä yrityksillä. Voidaan ajatella, että pienten yritysten suuren määrän vuoksi niiden maksuvalvontaan liittyvien toimien mittava määrä on suuri rasite myös Verohallinnolle (Kangasharju ja Rauhanen 2008, 16). Lisäksi Niinikoski et al. (2007, 72) mainitsevat selvityksessään, että kiinteistö- ja rakennusalaan kohdistuvat

hallinnolliset rasitteet ovat selkeästi suuremmat muiden toimialojen kohtaamaan hallinnolliseen taakkaan verrattuna. Kyseisen pilottiselvityksen laajuuden (15 haastateltua yritystä) huomioon ottaen nämä tulokset ovat kuitenkin vain suuntaa antavia.

Vuonna 2010 arvioitiin Suomessa lainsäädännöstä yrityksille aiheutuvan hallinnollisen taakan olevan noin kaksi miljardia euroa vuodessa. Tulee huomioida, että tämä luku pitää kansallisen lainsäädännön aiheuttamien kustannuksien lisäksi sisällään myös EU:n sääntelyn seurauksena syntyvät maksut. Alla oleva kuvio 2 havainnollistaa yritysten kokeman hallinnollisen taakan jakaumaa. Kuten kyseisestä kuviosta voidaan nähdä, Suomessa yrityksille suurinta hallinnollista taakkaa aiheuttavat työnantajana toimiminen sekä verotukseen liittyvät velvoitteet. Nämä osa-alueet muodostivat yhdessä vuonna 2010 jopa puolet hallinnollisen taakan kokonaismäärästä. (Magi ja Oras 2012, 9)

Kuvio 2. Hallinnollinen taakka painopistealoittain (Lähde: Magi ja Oras 2012, 10).

Verotuksessa suurimman hallinnollisen taakan aiheuttivat arvonlisäverotus sekä työn verotus. Näillä verolainsäädännön osa-alueilla taakkaa lisäsivät säännölliset tiedonantovelvoitteet, sääntelyn vaikeaselkoisuus ja mutkikkuus sekä yksinkertaisten

menettelytapojen puuttuminen. (Kangasharju ja Rauhanen 2008, 49–50; Magi ja Oras 2012, 20)

2.1.2. Käänteisen verosäännöksen aiheuttama hallinnollisen taakan kasvu

Yksi merkittävä, yksittäinen verotukseen liittyvistä hallinnollisen taakan lisääjistä on Suomen kansallisen lainsäädännön sääntelemä käännetty arvonlisäverovelvollisuus. Käänteisen verotuksen huomioimisen yrityksen myynnissä, laskutuksessa ja laskujen maksamisessa arvioidaan aiheuttavan vuosittain noin 26 miljoonan euron lisäyksen hallinnolliseen taakkaan. Tämä vastaisi vajaata kuutta prosenttia verotuksen aiheuttamasta vuosittaisesta kokonaistaakasta. Kyseinen selvitys tehtiin kuitenkin vain vuosi uuden verosäännöksen voimaantulon jälkeen, minkä vuoksi kyseistä arviota määritettäessä ei voitu luotettavasti arvioida sitä, kuinka suuri osuus näistä kustannuksista on jatkuvaluonteisia. (Magi ja Oras 2012, 24)

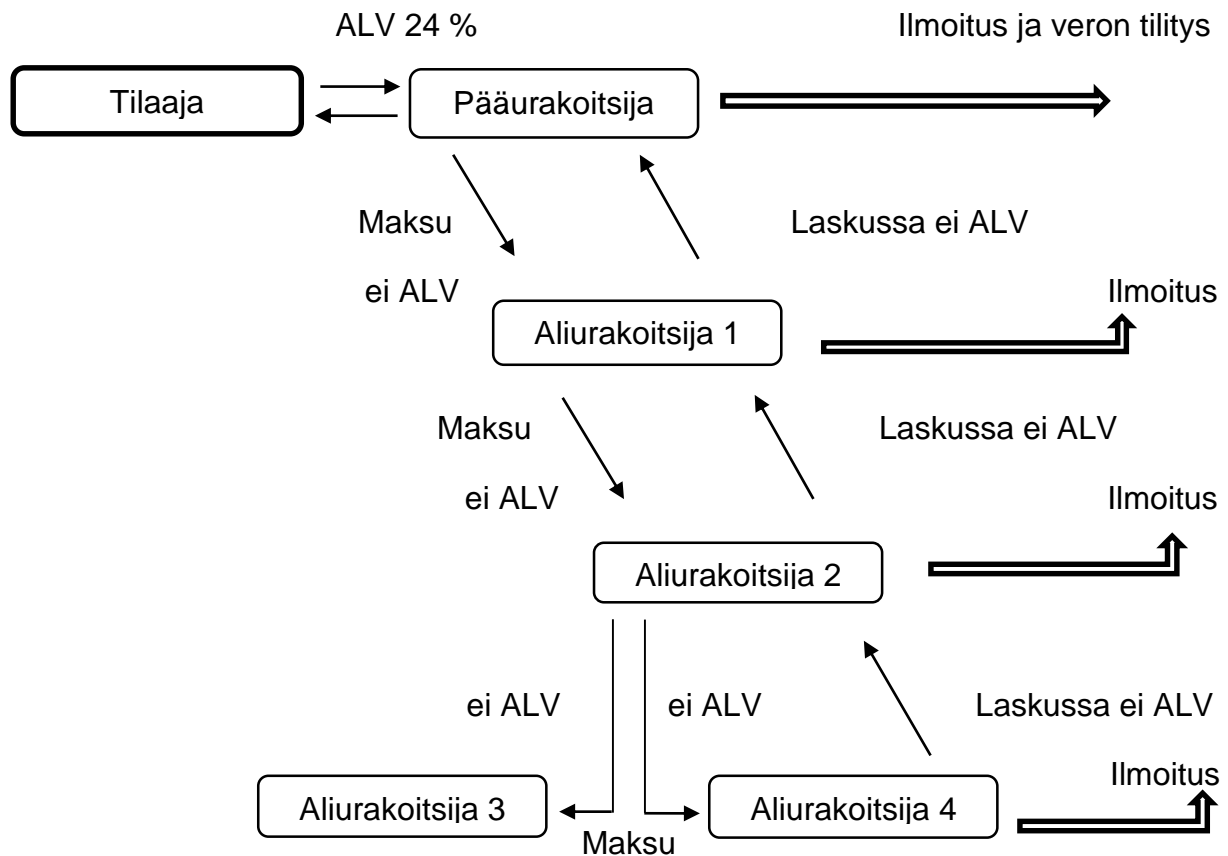
On katsottu, että suurin osa tämän käänteisen verosäännöksen aiheuttamista kustannuksista syntyy muille kuin varsinaisesti rakennusosalalla toimiville yrityksille. Tämä johtuu siitä, että sellaisilla yrityksillä, jotka eivät ole jatkuvasti tekemisissä käänteisen verotuksen kanssa tyksittäisten tapausten selvittäminen vie enemmän aikaa. Todennäköisesti tästä samasta syystä suurimpina käänteistä verotusta vastustavina tahoina on pidetty muita kuin perinteisiä rakennusyrityksiä, jotka kuitenkin joutuvat liiketoiminnassaan käsittelemään käänteistä arvonlisäveroa. (Magi ja Oras 2012, 25–26) Voidaan päätellä, että osa käänteisen arvonlisäverolainsäädännön aiheuttamista lisäkustannuksista oletettavasti häviää, tai ainakin vähenee, ajan myötä toistojen ja käänteisen verosäännöksen soveltamiskokemusten kautta.

2.2. Käännetty arvonlisäverotus

Ennen kuin voi alkaa tutkimaan rakennusalan käänteistä arvonlisäverotusta, on tärkeää ymmärtää yleisesti rakennusalan arvonlisäverotuksen erityispiirteet. On käsiteltävä, että rakennusliikkeen hankkiessa maa-alueen ja rakentaessa tai rakennuttaessa sille kiinteistön, se maksaa arvonlisäveroa rakennusmateriaaleista ja -työstä jo rakentamisvaiheen aikana. Tämän vuoksi rakennuksen valmistuttua, kun

rakennusliike myy rakennuksen tontteineen ulkopuoliselle, ei tästä kiinteistönluovutuksesta enää tule suorittaa arvonlisäveroa. Rakennustoiminnassa arvonlisäverotus toteutuu niin sanotusti ennakkoon jo ennen projektikohteiden valmistumista. (Alanen ja Vuorenalusta 2007, 221)

Yksinkertaisesti muotoiltuna käännetty arvonlisävero tarkoittaa sitä, että rakentamispalvelun ostaja vastaa arvonlisäveron tilittämisestä. Kuten säännöksen sanamuotokin kertoo, arvonlisäverovelvollisuus on nimenomaisesti käännetty rakentamispalveluiden myynnin kohdalla palvelun ostajalle. Käännetty alv on erityisluontoinen vero, joka on tällä hetkellä Suomessa käytössä rakennustoimialan lisäksi romualalla (HE 31/2014).

Kuvio 3. Käännetty arvonlisäverojärjestelmä (Lähde: Harmaan talouden selvitysyksikkö 2012, 3).

Kuten yllä olevasta kuvioista 3 nähdään, käytännössä käänneisen alv:n käyttö toimii niin, että aliurakoitsijat myyvät ja laskuttavat rakentamispalvelunsa verottomina, jolloin vero jää koko rakennustyön arvosta maksettavaksi pääurakoitsijalle. Täten pääurakoitsijalla on vastuu tilittää ostamistaan palveluista lopullinen vero valtiolle. Rakennuspalvelun ostajalle jää tällöin verotilityksen jälkeen normaali vähennysoikeus

maksettua arvonlisäveroon, kunhan yleiset edellytykset vähennysoikeudelle liiketoiminnassa täyttyvät. Käännettyä arvonlisäveroa käytettäessä tulee kuitenkin huomata, että kyseistä säännöstä sovelletaan vain Suomessa myytäviin rakennuspalveluihin. (Rakennusteollisuus RT ry 2015)

2.2.1. Käänteisen arvonlisäverotuksen soveltamisala sekä sen osapuolien asemat

Arvonlisäverolain (AVL 1501/1993) 2 luvun 8 c §:n mukaan käännettyä arvonlisäveroa sovelletaan vain sellaisissa tapauksissa, joissa rakentamispalvelun ostaja on elinkeinonharjoittaja, joka omassa liiketoiminnassaan myy rakentamispalveluita taikka vuokraa työvoimaa harjoittamaan kyseisiä palveluita. Rakentamispalvelun ostamiseksi lasketaan myös työvoiman vuokraaminen näitä palveluita varten. Käännetyn alv:n soveltaminen vaatii myös sen, ettei edellä mainittu ostajan rakennustoiminta ole satunnaista. (AVL 8 c §) Toisin sanoen uutta alv-säännöstä noudatetaan vain, jos kyseinen toiminta on jatkuvaa, jolloin ostajan harjoittaessa vain tilapäistä rakentamista, ei käänteistä verotusta tule käyttää. On huomioitava, että rakentamispalveluiden ostajan harjoittaman rakennustoiminnan ollessa sivutoimista, tulee käänteinen alv kuitenkin sovellettavaksi. Tiivistetysti voidaan todeta, ettei myyjän määrittelyllä ole käänteisen verotuksen tapauksessa merkitystä vaan säännöksen soveltamisen kriteerinä on rakentamispalvelun ostajan edellytysten täyttyminen. Rakentamispalvelujen ostajan edellytykset liittyvät ostajan toimialaan ja toimintaan sekä rakentamispalveluiden myynnin säännöllisyyteen, määrään ja laajuuteen. Näiden seikkojen pohjalta määritellään, onko rakentamispalveluiden ostaja AVL:ssä määritelty elinkeinonharjoittaja, joka muutoin kuin satunnaisesti myy rakentamispalveluita. (Verohallinto 2010) Tästä seuraa, että tänä päivänä myös monien sellaisten yritysten, joiden ei perinteisesti ajatella olevan rakennusyrityksiä, täytyy ottaa käänteinen verotus toiminnassaan huomioon.

Tulee huomioida, että AVL:n 2 luvun 9 §:n 1 momentin nojalla elinkeinonharjoittajana ostaja on verovelvollinen hyödykkeiden ostoista myös silloin, kun myyjä on ulkomaalainen elinkeinonharjoittaja, jolla ei ole Suomessa kiinteää toimipaikkaa eikä ole täten hakeutunut Suomessa verovelvolliseksi. Kuitenkin ulkomaalainen myyjä on oletettavasti verovelvollinen, kun ostajana on toinen ulkomaalainen, joka ei ole

verovelvollinen Suomessa ja jolla ei näin myöskään ole kiinteää toimipaikkaa Suomessa. On tärkeää erottaa tästä ulkomaalaisten tapauksessa jo aiemmin sovelletusta käännetyistä veromenettelyistä rakentamispalveluiden myynti, jonka tapauksessa samalla tavalla kahden ulkomaalaisen taikka suomalaisen myyjän ja ulkomaalaisen välillä käytävissä kaupanteossa verovelvollisena on palvelun ostaja (Verohallinto 2010). Tällöin on kuitenkin muistettava käännetyin arvonlisäverosäännöksen vaatimat edellytykset rakentamispalvelun ostajalle.

AVL:n 4 luvun 31 §:n 1 momentin mukaan käänteistä arvonlisäverotusta sovelletaan myös tilanteissa, joissa ostaja rakentaa tai rakennuttaa hallinnassaan olevalle maa-alueelle kiinteistön myyntiä varten. Ulkopuolisille rakentamisen lisäksi käänteinen alv tulee kyseeseen myös omaan lukuun rakentamisessa, joka käytännössä tapahtuu perustajaurakoinnin kautta (Rakennusteollisuus RT ry 2015). Perustajaurakoinnissa, eli grynderitoiminnassa, rakennusliike perustaa asunto- tai kiinteistöosakeyhtiön, jonka jälkeen suunnittelee, rakentaa ja markkinoi rakennuskohteen itse. Tällöin asunnon tai muun kiinteistön ostaja hankkii kohdeyhtiön osakkeita saadakseen kyseisen tilaan hallintaoikeuden. (Alanen ja Vuorenalusta 2007, 152) Luonnollisesti näissäkin tapauksissa rakentamispalvelun ostajan tulee olla elinkeinonharjoittaja ja rakentaa muutoin kuin satunnaisesti (Verohallinto 2010).

Käänteisen arvonlisäverotuksen tapauksessa on tärkeää selvittää myös rakentamispalvelun ostajan ja myyjän roolit kaupanteossa. Ensinnäkin ostaja ei saa olla yksityishenkilö vaan edellä mainitusti rakentamispalvelun ostajan tulee olla elinkeinonharjoittaja. Myyjän toimialaluokituksella ei puolestaan ole tämän verosäännöksen kohdalla merkitystä. Lisäksi käänteistä verosäännöstä sovellettaessa on tärkeää huomata, että myyjällä on vastuu selvittää, että palvelun ostaja täyttää edellä mainitut kriteerit rakentamispalvelun myynnin kohdalla. Tästä seuraa, että epäselvissä tilanteissa on myyjän tehtävä pyytää tarvittavaa lisäselvitystä palvelun ostajalta. Suomen valtion ja kuntien kohdalla menetellään niin, että valtion ollessa rakentamispalvelun ostaja, ei käänteinen alv tule koskaan kyseeseen. Kuntien kohdalla puolestaan on vaihtelua, eli jokainen kunta tai kuntayhtymä määrittää tapauskohtaisesti sen mukaan, myykö se rakentamispalveluita ulkopuolisille muutoin kuin satunnaisesti. Jos katsotaan, että kunta täyttää käänteisen verotuksen vaatimat ostajan edellytykset, sovelletaan

käänteistä verotusta luonnollisesti kaikkiin kyseisen kunnan hankkimiin rakentamispalveluihin. (Verohallinto 2010)

2.2.2. Rakentamispalvelun määrittely

Kuten edellä mainittiin, käänteistä arvonlisäveroa sovelletaan vain palvelun ostamistilanteissa, joten myytäessä pelkkiä rakennusaineita ja -tarvikkeita laskuun lisätään alv täysin normaalisti, jolloin alv jää tilitettäväksi materiaalien myyjälle. AVL:n 4 luvun 31 §:n 3 momentin mukaan rakentamispalveluihin lasketaan kuuluvaksi nimenomaan kiinteistöön kohdistuvat rakennus- ja korjaustyöt sekä näiden töiden yhteydessä asennetut materiaalit ja tarvikkeet. Tämän momentin 2 kohta määrittää rakentamispalveluksi myös näihin töihin liittyvän suunnittelun ja valvonnan. Tulee kuitenkin huomata, etteivät käänteisen arvonlisäveron piiriin kuuluvat rakentamispalvelut pidä sisällään tällaista suunnittelutyötä tai esimerkiksi vartiointipalveluita. Toisin sanoen käänteisen verotuksen piiriin kuuluvien palveluiden on oltava tosiasiallisesti fyysistä rakentamista. Rakentamispalvelun on myös kohdistuttava pysyvään rakennelmaan, kuten maa-alueeseen tai rakennukseen, jotta sovellettavaksi tulee käänteinen arvonlisävero. Tällaisiksi kiinteistöiksi ei täten lasketa esimerkiksi työmaatoimistoja tai erilaisia rakennustelineitä ja -hissejä, jotka on tarkoitettu vain tilapäisiksi rakennelmiksi. (Verohallinto 2010)

Yhteenvetona voidaan siis todeta, ettei kyseessä ole rakentamispalvelu, jos ostettu työ ei kohdistu kiinteistöön. Tällöin ei myöskään käänteinen verotus tule sovellettavaksi. Kuitenkin tällaisessa verosäännöksessä on oletettavasti hyvin vaikeaa määritellä yksiselitteisesti sitä, mitkä kaikki työt lasketaan rakentamispalveluiksi. Tämän vuoksi muun muassa Verohallinto, Rakennusteollisuus RT ry sekä monet rakennusalan yritykset ovat keränneet laajoja listoja erilaisista rakentamispalveluista, joita käänteinen arvonlisäverotus koskee.

2.2.3. Käänteisen verosäännöksen tavoitteet ja käyttöönoton tuomat riskit

Aikaisemmin käännettyä verovelvollisuutta noudatettiin etupäässä verovelvoitteiden yksinkertaistamiseksi silloin, kun ulkomaalainen elinkeinonharjoittaja myy verollisia tavaroita ja palveluita Suomessa suomalaiselle yritykselle. Nykyään käänteistä verotusta sovelletaan edellä mainituin edellytyksin myös täysin suomalaisten

rakentamispalveluiden myyjien ja ostajien välillä. Tämä säännös on otettu menettelytavaksi rakennusalaan esiintyvää harmaata taloutta vastaan, jolloin sääntelyn tarkoituksena on muun muassa tehostaa verovalvontaa. (Kallio, Korpelainen ja Nielsen 2015, 20) Käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden tavoitteena on pienentää yhteiskunnalle aiheutuvia verotappioita sekä parantaa kilpailutasapainoa rakennusalaan. Pyrkimyksenä on täten estää aliurakoitsijoiden veronkierto, jotta yhteiskunta saa sille lainsäädännöllisesti kuuluvat verotulot. (Karvonen ja Muinonen 2014, 72) Käänteisellä alv-säännöksellä tavoitellaan vuositasolla valtiolle 80–120 miljoonalla eurolla lisääntyviä verotuloja (Harmaan talouden selvitysyksikkö 2012, 2).

Käännetty arvonlisäverosäännös on suunniteltu siten, että rakentamispalveluiden arvonlisäveron tilitysvastuu jää rakennusurakassa pääurakoitsijan tehtäväksi, jolloin riski näiden verojen maksamatta jäämisestä on siirtynyt pääurakoitsijalle. Tällöin pääurakoitsijan vilpillinen toiminta tarkoittaisi sitä, että valtiolta jäisi saamatta koko urakointiketjun arvonlisäverot. (Harmaan talouden selvitysyksikkö 2012, 5) Käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden tuomalla pääurakoitsijariskillä tarkoitetaan käytännössä ns. bulvaaniurakoitsijoiden ilmaantumisen riskiä eli sitä, että perustetaan haamupääurakoitsijoita veronkiertoa varten. Toinen käänteisen verosäännöksen tuoma veroriski on negatiivisen arvonlisäverokertymän vilpillinen käyttö veropalautusten saamiseksi valtiolta. (Karvonen ja Muinonen 2014, 73)

2.2.4. Havainnot käänteisen veromuutoksen vaikutuksista

Kokonaisuudessaan on arvioitu, että käänteisen arvonlisäverosäännöksen käyttöönotto rakennusalaan on lisännyt valtion verotuloja säännöksen ensimmäisen soveltamisvuoden aikana noin 75 miljoonalla eurolla (Verohallinto 2012). Veromuutos on vaikuttanut toimivan ainakin kuittikaupan kohdalla, sillä tekaistusta kuitista saatava verohyöty on käännettyä arvonlisäverotusta sovellettaessa poistunut. Myöskään uusia, järjestelmällisiä veronkiertotapoja ei verovalvonnassa ole pystytty säännöksen voimaantumisen jälkeen tunnistamaan. (Karvonen ja Muinonen 2014, 74)

Odotetun mukaisesti negatiivisen arvonlisäverokertymän määrä on aliurakoitsijayrityksillä kasvanut merkittävästi. Tämä johtuu luonnollisesti siitä, että aliurakoitsijat vähentävät liiketoimintaansa kuuluvien ostojen arvonlisäveron

normaalisti, vaikeivät tilitä rakentamispalveluiden myynnin arvonlisäveroa itse. Puolestaan pääurakoitsijoiden arvonlisäverokertymän negatiivisuus on käänteisen verosäännöksen myötä laskenut. (Harmaan talouden selvitysyksikkö 2012, 5)

Edellä mainittujen käänteisen verovelvollisuuden käyttöönoton tuomien riskien toteutumista ei ole voitu vielä luotettavasti arvioida vaan niiden toteutumista voidaan tarkastella vähitellen tulevaisuudessa pidettävien verotarkastuksien kautta. Kuitenkin kaiken kaikkiaan näiden ennakoitujen riskien arvioidaan jäävän ainakin pääosin toteutumatta. Esimerkiksi havaintoja bulvaanipääurakoitsijoista tai muuten epärehellisistä pääurakoitsijoista ei ole tähän mennessä tehty. Käänteisen verotuksen vaikutusten arvioinnissa tulee noudattaa varovaisuutta, koska verotarkastushavaintoja on tähän asti kertynyt vasta vähän. Tämän vuoksi suurempien johtopäätöskien tekemiseen uudesta verosäännöksestä on toistaiseksi suhtauduttu varauksella. (Harmaan talouden selvitysyksikkö 2012, 5-6)

2.2.5. Käänteisen verotuksen tuomat haasteet yrityksen taloushallinnolle

Ennen käänteisen arvonlisäverotuksen tuomien haasteiden esittelyä on tärkeää selvittää, mitä tarkoitetaan puhuttaessa yrityksen taloushallinnosta. Taloushallinto on yksi keskeisimmistä organisaation päivittäisiin toimintoihin osallistuvista liiketoimintaprosesseista. Taloushallinnon käsite sisältää laajan joukon erilaisia toimintoja ja prosesseja, minkä vuoksi Lahti ja Salminen (2014, 16) jakavat taloushallinnon käsitteen teoksessaan pienemmiksi osakokonaisuuksiksi. He ovat jäsenelleet taloushallintoon sisältyviksi toiminnoiksi maksuliikenteen ja kassanhallinnan, osto- ja myyntilaskutuksen, matka- ja kululaskutuksen, palkanlaskennan, käyttöomaisuus- ja pääkirjanpidon sekä raportoinnin ja arkistoinnin. (Lahti ja Salminen 2014, 16–18) Taloudellisten resurssien hallinnoinnin, sekä lakisääteisten tehtävien lisäksi taloushallinnolla on merkittävä rooli yrityksen taloutta kuvaavien tietojen tuottamisessa johdon päätöksentekoa varten. Tällaista taloudellisten tapahtumien seurannan tuloksena syntyvää tietoa käytetään liiketoiminnan ohjauksen ja suunnittelun tarpeisiin. Taloushallinnon järjestämän kirjanpidon perusteella muodostetaan erilaisia talousraportteja ja tilinpäätöksiä, jotka ovat muihin raportteihin nähden korostetussa asemassa, sillä niiden tuottaminen on yritykselle lakisääteinen velvollisuus. Näitä täsmällisiä taloustietoja jaetaan

esimerkiksi mahdollisia osakkeenomistajia varten muun muassa osavuositarkastusten muodossa. Kokonaisuudessaan voidaan todeta, että yrityksen taloushallinto hoitaa hyvin paljon erilaisia työtehtäviä ja velvollisuuksia yksinkertaisista rutiininomaisista toiminnoista monivaiheisiin ja vaativampiin toimintokokonaisuuksiin. (Kinnunen, Laitinen, Laitinen, Leppiniemi ja Puttonen 2006, 11; Työ- ja elinkeinoministeriö 2015)

Tämän tutkielman kannalta on hyvä huomata, että nimenomaan yrityksen taloushallinto on vastuussa veroneuvonnasta sekä verojen ja saatavien valvonnasta, jolloin veromuutokset näkyvät suoraan muutoksina muun muassa verojen ilmoittamisessa ja maksamisessa. Lisäksi voidaan todeta, että ylivoimaisesti suurimpana yrityksen liiketoimintaan liittyvistä verokysymyksistä on juurikin arvonlisäverotus. Koska etenkin rakennusalan verotus on tänä päivänä melko monimutkaista ja sen sääntelyihin perehtyminen vie varmasti hyvin paljon aikaa, ovat monet suuret rakennusyrietykset nähneet tarpeellisena palkata yrityksilleen omat veroasiantuntijansa. Toisaalta edelleen pienet yritykset usein ulkoistavat taloushallintonsa kokonaan tilitoimistoille (Lahti ja Salminen 2014, 214).

Käänteinen verotuksen käyttöönotto on tuonut paljon haasteita yritysten taloushallinnoille. Yhdeksi hallinnollisia kustannuksia aiheuttavaksi seikaksi nostettiin rakentamispalvelun määrittelyn hankaluus eli se, milloin sovellettavaksi tulee käänteinen arvonlisäverovelvollisuus ja milloin puolestaan ei. Tämän tiedon tuottaminen taloushallinnon järjestelmiä varten on tuottanut merkittäviä kustannuslisäyksiä. Tämän lisäksi rakentamispalvelun ostajan aseman arviointi tuottaa haasteita erityisesti yritysten taloushallinnon myyntipuolelle. Nämä käänteisen arvonlisäverolainsäädännön tulkintaongelmat lisäävät kustannuksia yritysten osto- ja myyntireskontrissa. Myöskään uuden verosäännöksen voimaantulon edellyttämien koulutusten ja perehdyttämisten aiheuttamien kustannusten määrää ei tulisi aliarvioida. Kaikki rakentamispalveluita tarjoavat yritykset joutuivat veromuutoksen myötä myös päivittämään taloushallintojensa järjestelmiä, kun esimerkiksi kaikkiin sopimus- ja laskutus pohjiin jouduttiin lisäämään kannanotto käänteisestä arvonlisäverovelvollisuudesta. (Magi ja Oras 2012, 24–26)

Käänteinen alv on tuonut merkittäviä haasteita yritysten laskutuspuolelle. Kuten tavallista, myös käänteisen arvonlisäverotuksen tapauksessa myyjällä on laskunantovelvollisuus palvelun ostajalle. Näin siis menetellään, vaikka ostajalle

jääkin velvollisuus alv:n suorittamiseen. Myyjän lähettämän laskun täytyy käänteistä verotusta sovellettaessa pitää sisällään määrätyt merkinnät. Esimerkiksi myyjän arvonlisäverotunnisteen (y-tunnuksen) lisäksi näkyvässä täytyy olla myös ostajan vastaava tunnus. Laskussa tulee myös olla merkintä siitä, että ostaja on arvonlisäverovelvollinen, eikä laskulla saa näkyä verokantaa tai veron määrää. (Verohallinto 2010) Käytännössä yleisin merkintätapa käänteisestä verosta on todennäköisesti viittaus arvonlisäverolain 2 luvun 8 c §:än.

Tämä laskutuksen tuoma haaste näkyy myös käänteisen verotuksen soveltamisessa todetuista virhetilanteista, sillä puutteita on löydetty nimenomaan säännöksen vaatimista laskumerkinnöistä. Toiseksi pääasialliseksi virheeksi on todettu rakentamispalveluiden ostojen alv:n vääränlainen käsittely. Tämä palveluostoihin liittyvä virhe tehdään, kun käänteisen verotuksen piiriin kuuluvat ostot kirjataan käänteisen verotilin sijasta tavalliselle vähennystilille. Näiden haasteiden lisäksi ongelmia on havaittu taloushallinnossa myös oman käytön arvonlisäveron ja rakentamispalveluiden käänteisen alv:n yhteensovittamisessa. (Karvonen ja Muinonen 2014, 73)

3. EMPIIRINEN CASE-ANALYYSI

Tämä kappale sisältää työn empiirisen osion, jossa käydään läpi tutkimuksen kulku alusta loppuun. Empiirinen analyysi lähtee liikkeelle tutkimuksessa käytetyn menetelmän ja aineiston kuvauksesta, jonka jälkeen esitellään tutkimuksen kohteena oleva yritys. Ennen varsinaisten tutkimustulosten läpikäyntiä kuvataan lyhyesti tutkimusaineiston käsittelyprosessi. Varsinaiset tutkimustulokset on kerätty omaksi kappaleekseen, jonka loppuun on koottu yhteenvetotaulukko saaduista tuloksista.

3.1. Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Tämän työn tutkimusaineisto on kerätty puolistrukturoiduista teemahaastatteluista, jotka on pidetty Skanska Oy:n Talouden organisaation henkilöstölle. Syynä Talouden organisaation valikoitumiselle haastateltavaksi organisaatioksi on se, että kyseinen organisaatio osallistuu merkittävässä määrin koko Skanskassa tapahtuvaan käänteisen arvonlisäveron käsittelemiseen. Skanskan Talouden organisaatio, joka muodostaa yrityksen taloushallinnon, muodostuu Talouden palvelukeskuksesta, controller-toiminnoista, konsernilaskennasta sekä verotuksesta. Näistä osastoista haastatteluihin valitut henkilöt ovat Talouden palvelukeskuksen ja verotuksen henkilöstöä. Se, miksi controllerit sekä konsernilaskennan henkilöstö on jätetty haastatteluiden ulkopuolelle, johtuu siitä, ettei näissä sisäisen laskentatoimen toiminnoissa työskennellä käänteisen verotuksen parissa lähes ollenkaan. Sen sijaan Talouden palvelukeskuksessa ja verotuksessa työskentelevät henkilöt käsittelevät työhön liittyvissä toimissaan huomattavan paljon käänteistä arvonlisäveroa. Talouden palvelukeskuksesta haastateltaviksi toiminnoiksi valikoitui ostoreskontra ja kirjanpito, jolloin haastatteluiden ulkopuolelle jätettiin palkkahallinto, myyntireskontra, matka- ja kululaskutus sekä kassatoiminnot.

Taloushallinnosta haastateltaviksi valittiin yrityksen veroasiantuntija, ostoreskontrapäällikkö, kirjanpitopäällikkö sekä kaksi pääkirjanpitäjää. Haastateltavien valikoitumisessa otettiin huomioon se, että yrityksen veroasiantuntija oletettavasti tietää hyvin paljon käänteisestä verosta myös muiden osastojen osalta. Veroasiantuntijan ja ostoreskontrapäällikön haastattelut pidettiin yksilöhaastatteluina, kun puolestaan kirjanpitopäällikön ja pääkirjanpitäjien haastattelu toteutettiin

yhteisesti ryhmähaastatteluna. Ryhmähaastatteluun osallistuneista henkilöistä kirjanpitopäällikkö ja toinen pääkirjanpitäjistä eivät työskennelleet yrityksessä silloin, kun käänteinen arvonlisäverosäännös astui voimaan. Kirjanpitopäällikkö kuitenkin valittiin haastateltavaksi siksi, että asemansa perusteella voidaan olettaa hänen omaavan yleisesti ottaen melko laajan tietämyksen käänteisestä arvonlisäverosta. Lisäoletuksena oli, että ryhmähaastattelusta muodostuu hedelmällisempi kuin yksilöhaastattelusta, sillä haastateltavien kesken voi syntyä tutkielman kannalta arvokasta keskustelua. Kokonaisuudessaan edellä mainitut haastateltavat valittiin siksi, että työtehtäviensä puolesta heidän voi olettaa osaavan vaivattomasti kertoa ja arvioida käänteisen arvonlisäveron aiheuttamaa muutosta. He kaikki ovat jollain tavoin pääasiallisten työtehtäviensä kautta tekemisissä käänteisen arvonlisäverotuksen kanssa. Erityisesti yrityksen veroasiantuntijan laajasta tietämyksestä kyseiseen aiheeseen kertoo se, että nimenomaan hän oli pitämässä verokoulutuksia Skanskan muulle henkilöstölle ennen käänteisen arvonlisäverosäännöksen voimaantuloa. Alla olevaan taulukkoon 2 on koottu haastateltujen henkilöiden taustatietoja.

Taulukko 2. *Haastateltujen taustatiedot.*

Työnimike	Ikä	Koulutus	Työkokemus (nykyinen ensin)	Työvuodet Skanskas- sa	Haastattelu- tyyppi
veroasiantuntija (veroas.)	49	ekonomi	veroasioiden asiantuntija- tehtävät, tilintarkastus, taluspäällikön tehtävät	16	yksilö- haastattelu
ostoreskontra- päällikkö (ostor.pääl.)	50– 60	peruskoulu	ostoreskontran esimiestehtävät, kaikki ostoreskontraan liittyvät tehtävät, raportointi	20	yksilö- haastattelu
kirjanpito- päällikkö (kirj.pääl.)	48	merkonomi (+KITA)	kirjanpidon esimies- tehtävät, controllerin tehtävät, pääkirjanpitäjän tehtävät	6 (4+2)	ryhmä- haastattelu
pääkirjanpitäjä (pääkirj.1)	58	merkonomi	pääkirjanpitäjän tehtävät, palkanlasku, osto- ja myyntireskontran tehtävät	15	ryhmä- haastattelu
pääkirjanpitäjä (pääkirj.2)	48	merkonomi +KLT- tutkinto (+KITA)	pääkirjanpitäjän tehtävät, palkanlasku, osto- ja myyntireskontran tehtävät	2	ryhmä- haastattelu

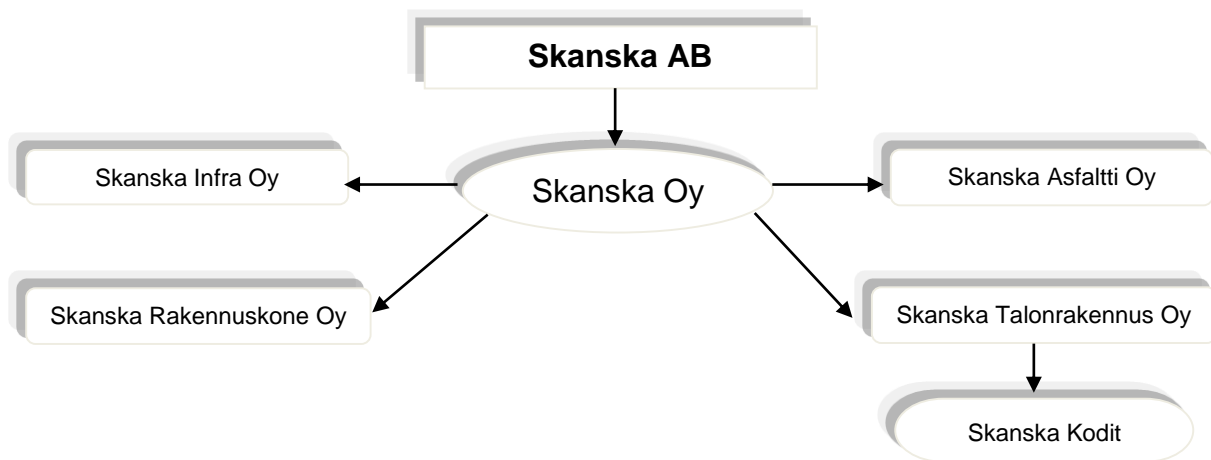
Tätä tutkimusta varten pidettiin siis kolme teemahaastattelua, joista yksi toteutettiin ryhmähaastatteluna kolmelle henkilölle yhtä aikaa. Kuten edellä on mainittu, ryhmähaastattelun kohdalla pidettiin oleellisena haastatteluun osallistuneiden henkilöiden välille syntynyttä luontevaa keskustelua. Kyseiset haastattelut kestivät puolesta tunnista tuntiin, ja niissä käytettiin apuna sanelukonetta. Nauhurin käyttö perustettiin siihen, että haastatteluista saatiin näin kätevästi tallennettua koko data myöhempää käsittelyä varten, jolloin estettiin tutkimuksen kannalta merkittävienkin tietojen hukkaantumisen mahdollisuus. Tarkemmat tiedot pidetyistä haastatteluista löytyy työn liitteenä olevasta haastatteluluettelosta (liite 1).

Haastatteluiden puolistrukturoitu rakenne tulee esille siinä, että tutkimusta varten haastatellut henkilöt ja haastatteluissa käsitellyt aiheet olivat ennalta määrättyjä. Myös itse haastattelukysymykset suunniteltiin valmiiksi, millä varmistettiin tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaisen informaation saanti haastatelluilta henkilöiltä. Näitä haastattelukysymyksiä ei kuitenkaan annettu haastatelluille etukäteen tutustuttavaksi. Kysymykset laadittiin jokaiseen haastatteluun erikseen, joten kysymysten välillä oli hieman eroja riippuen siitä, kuka oli haastateltavana. On tärkeää kuitenkin mainita, että tähän valmiiksi määriteltyyn haastattelurunkoon tehtiin hieman muutoksia haastattelutilanteissa, esimerkiksi esittämällä haastattelutilanteeseen sopivia tarkentavia ja syventäviä lisäkysymyksiä. Myös ennalta määriteltyjen kysymysten muotoilua ja järjestystä muutettiin haastatteluissa jonkin verran tilanteesta riippuen. Tutkimuksessa käytetyn aineiston keräämisessä toteutunut haastattelurunko on lisätty työn loppuun liitteeksi (liite 2).

3.1.1. Case-yrityksen esittely

Tässä työssä käytetty tutkimusaineisto on kerätty Skanskasta, joka on vuonna 1887 Ruotsissa perustettu rakennuskonserni. Skanskalla oli vuonna 2014 palveluksessaan lähes 58 000 työntekijää, ja liikevaihto samana vuonna oli noin 145 miljardia Ruotsin kruunua. Täten Skanska on yksi maailman suurimmista rakennusalalla toimivista yrityksistä. Kansainvälinen Skanska-konserni tarjoaa rakennus- ja asuntoprojektikehityspalveluitaan Euroopan lisäksi myös Yhdysvalloissa. Skanskan liiketoiminta on jaettu neljään osaan, joita ovat rakennuspalvelut sekä asuntojen, toimitilojen ja infrastruktuurin kehityspalvelut. (Skanska AB 2015)

Skanska Oy on yksi Skanska-konsernin liiketoimintayksiköistä, jonka emoyhtiö Skanska AB on listattu Tukholman pörssissä. Skanska Oy vastaa Skanskan toiminnasta Suomessa. Suomen osuus koko Skanska-konsernin liikevaihdosta vuonna 2014 oli yli 830 miljoonaa euroa, ja henkilöstöä Suomessa työllistettiin samana vuonna noin 2200. Vuonna 1994 perustetun Skanska Oy:n liiketoiminta pitää sisällään rakentamispalveluiden lisäksi talotekniikan ja asuntoprojektikehityksen. Rakentamispalveluihin kuuluu asunto- ja toimitilarakentamisen lisäksi myös infrarakentaminen sekä asfaltointipalvelut. Infrarakentamisesta vastaa Skanska Infra Oy ja asfaltoinnista Skanska Asfaltti Oy. Asunto- ja toimitilarakentamisesta sekä talotekniikasta vastaa Skanska Talonrakennus Oy, joka toimii suoraan Skanska Oy:n alaisuudessa. Puolestaan Talonrakennus Oy:n alaisuudessa toimiva Skanska Kodit -yksikkö hoitaa Suomen asuntoprojektikehityksen. Näiden lisäksi Skanskalla on Suomessa myös konevuokraustoimintaa, jota harjoittaa Skanska Oy:n tytäryhtiö Skanska Rakennuskone Oy. (Skanska Oy 2014) Alla olevan kuvion 4 tarkoituksena on selkeyttää Skanska-konsernin rakennetta Suomessa.

Kuvio 4. Skanska Suomessa.

Tämän tutkielman kannalta on tärkeää huomata, että Suomen Skanska-yhtiöistä ainoastaan Skanska Talonrakennus Oy, Skanska Infra Oy ja Skanska Asfaltti ovat rakennuspalveluita tarjoavia yrityksiä. Täten käännteistä arvonlisäverosäännöstä sovelletaan vain näissä organisaatioissa. Näiden organisaatioiden kirjanpidon ym. hallinnolliset toiminnot hoitaa kuitenkin Skanska Oy, jonka taloushallinnon henkilöstö toimii keskitetysti Helsingin toimipisteessä. Täten näiden organisaatioiden osalta käännteisen alv:n taloushallinnollinen käsittely tapahtuu Skanska Suomen pääkonttorissa Helsingissä.

3.1.2. Aineiston käsittely

Tämän tutkielman haastatteluaineisto on purettu nauhurin tallenteista litteroimalla haastattelutilanteet tekstimuotoon. Aineiston litteroinnissa on käytetty sanatarkkuutta, jolloin esimerkiksi ympäristön ja haastattelutilanteeseen osallistuneiden henkilöiden muut äänet on jätetty litteroinnin ulkopuolelle. Haastateltavien eleillä, puhetyyleillä ym. vastaavilla seikoilla ei katsottu olevan kyseisen tutkimuksen kannalta merkitystä, koska kaikkiin haastattelukysymyksiin saatiin pelkällä puheella hyvin selkeät ja perusteelliset vastaukset. Kielen käytöllä ei katsottu olevan tämän tutkielman kannalta merkitystä, sillä ei oltu kiinnostuneita kielellisestä tarkastelusta. Litteroinnin sanatarkkuuden katsottiin täten olevan riittävä toivottujen tutkimustulosten saavuttamiseksi.

Tämän laadullisen tutkimuksen aineiston käsittelyssä ja analysoinnissa käytettiin sisällönanalyysiä, jonka katsottiin olevan tämän tutkielman kannalta luontevin tekstin analysointimenetelmä. Aineistoa lähdettiin purkamaan muutamien teemojen kautta, jotka vastasivat tutkielmalle asetettujen alatutkimusongelmien aiheita. Tekstin käsittelyä varten otettiin alatutkimusongelmista poimitujen teemojen lisäksi mukaan myös teemat käänteiseen veromuutokseen valmistautumisesta sekä yleisistä tuntemuksista käänteistä verotusta kohtaan. Näiden teemojen etsiminen tekstistä oli helppoa, sillä jo haastattelurunko suunniteltiin hyvin vastaamaan tutkimuksen tavoitteita. Tekstin pilkkominen toteutettiin niin, että jokaisen teeman alle taulukoitiin kyseiseen teemaan sopivia suoria sitaatteja tekstiaineistosta. Sen jälkeen näiden sitaattien joukosta etsittiin yhteneviä sekä toisistaan eroavia seikkoja, joiden perusteella ruvettiin muodostamaan ja tulkitsemaan tutkimuksesta saatavia tuloksia. Tutkimustulokset tiivistettiin ja koottiin lopuksi uudenlaiseksi kokonaisuudeksi, josta on vaivattomasti löydettävissä vastaukset työn johdannossa esiteltyihin alatutkimuskysymyksiin. Näin saatujen tutkimustulosten katsottiin vastaavan tutkielmassa asetettuja tavoitteita. Nämä tulokset esitellään seuraavaksi.

3.2. Tutkimustulokset

Tässä kappaleessa raportoidaan tutkimuksesta saadut tulokset, jotka on edellä mainitulla tavalla jaettu alaotsikoittain vastaamaan tutkielmalle asetettuja alatutkimusongelmia. Näiden alatutkimuskysymyksiin vastaamisen kautta saadaan

vastaus myös tämän tutkielman päätutkimusongelmaan, jota käydään läpi vielä tutkielman yhteenvetokappaleessa. Tulosten raportointia ja tulkintaa perustellaan tekstin joukosta löytyvien sitaattien avulla, jotka on poimittu suoraan haastatteluaineistosta. Tämän kappaleen loppuun on kerätty vielä haastateltujen yleisiä tuntemuksia käänteisestä arvonlisäverotuksesta sekä yhteenvetotaulukko saaduista tutkimustuloksista. Kuitenkin tutkimustulosten alkuun on tiivistetty ensin, miten verosäännökseen varauduttiin Skanskalla.

3.2.1. Uuteen verosäännökseen valmistautuminen

Tutkimusaineistosta on vaivattomasti tulkittavissa, että Skanskassa varauduttiin hyvin käänteisen arvonlisäverotuksen aiheuttamaan muutokseen. Tämä tarkoittaa, että säännöksen käyttöönoton vaikutuksiin valmistauduttiin hyvissä ajoin. Skanskan veroasiantuntija totesi hyvissä ajoin valmistautumisen mahdollistuneen siksi, että Skanska sai paljon hyviä vihjeitä Ruotsin Skanskalta siitä, miten kyseinen veromuutos oli siellä muutama vuosi aiemmin toteutettu. Näiden implementointia koskevien neuvojen tärkeys korostui, koska Suomen käänteistä verotusta koskevan lainsäädännön sisältö on veroasiantuntijan mukaan lähes suoraan kopioitu Ruotsista.

Veroasiantuntija kertoi Skanskan toteuttaneen ennen käänteisen arvonlisäverosäännöksen voimaantuloa 34 henkilöstön koulutustapahtumaa, joissa hän pääosin itse toimi kouluttajana. Näihin koulutuksiin osallistui hänen mukaansa noin 1000 henkilöä Skanskan toimistoilta ja työmailta. Lisäksi hän kertoi, että työmailta perehdytettiin kaikki ne henkilöt, joilla on oikeus tilata materiaaleja ja palveluita työmaille. Ainoana ongelmana koulutusten järjestämisessä nähtiin nimenomaan työmaalla työskentelevän henkilöstön kouluttaminen. Tämä selviää esimerkiksi seuraavasta veroasiantuntijan kommentista.

”Sitten ne tuli työmaalta kynnelle kykenevinä sinne vuorotellen, kun siinä ei pystytty sitten koko työmaata tyhjentää, että siinä oli just se haaste, että jos se olis vaan ollut talousosastoa käsittelevä niin siinä olis sitten alle 100 henkilöä, joilla teetetyttää homma. Mutta tässä piti myös muotoilla se koulutus semmoseen muotoon, että rakentajakin saa siitä selvän.”

Kaikki kolme haastateltua henkilöä, jotka kyseisen veromuutoksen aikana työskentelivät Skanskassa, pitivät koulutuksia hyvinkin perusteellisina ja onnistuneina. Kaksi heistä kertoivat osallistuneensa Skanskan sisäisten koulutusten lisäksi myös verottajan pitämiin taloushallinnon henkilöstölle suunnattuihin koulutuksiin. Veroasiantuntija ja ostoreskontrapäällikkö nostivat koulutuksia koskien esille, että edellä mainittujen koulutusten lisäksi on tärkeää muistaa, että uutta henkilöstöä perehdytetään jatkuvasti näihin käänteisen arvonlisäveron perusteisiin. Lisäksi he ilmaisivat Skanskan henkilöstöllä olevan yrityksen sisäisessä verkossa koko ajan käytettävissä päivitettyä, esimerkein varustettua, koulutusmateriaalia käänteisestä arvonlisäverosta. Oletettavasti kyseistä aineistoa voidaan hyödyntää myös uuden henkilöstön perehdyttämisessä. Haastatteluaineistosta selviää, että Skanskassa pidettyjen koulutusten lisäksi koko Skanskan henkilöstöä tiedotettiin hyvissä ajoin kyseisestä veromuutoksesta ja sen vaikutuksista.

3.2.2. Käänteisen verotuksen vaikutukset taloushallintoon

Tutkimusaineiston perusteella käänteinen veromuutos vaikutti Skanskan taloushallinnon tehtävissä monella tapaa. Ensinnäkin veroasiantuntijan haastattelusta käy ilmi, että muutoksen implementoinnin suunnitteleminen sekä muutokseen valmistautuminen, samoin kuin koulutusten pitäminen, vaikuttivat luonnollisesti hänen työtehtäviinsä. Tämän lisäksi uusi verosäännös vaikutti haastateltujen mukaan henkilöstön työtehtäviin muun muassa reskontrien ja kirjanpidon osastoilla. Esimerkiksi myyntireskontrassa tärkeäksi vaikutukseksi osoittautuu veroasiantuntijan mukaan vastuu asiakkaan oikeanlaisesta laskuttamisesta. Hän kertoi, että käänteisen verotuksen tapauksessa on myyjän vastuulla, että asiakas tosiasiallisesti täyttää käänteisen verosäännöksen vaatimat edellytykset rakentamispalvelun ostajalle. Tämän arviointi voi tuottaa joskus ongelmia, kuten hänen alla esittämästään vastauksesta nähdään.

"Eli ostaja ilmoittaa olevansa rakentamispalvelun myyjä ja sitten, jos on joku Rakennus Oy ni nou hätä. Mutta sitten mä oon kehottanu, että jos kuulostaa vähän epämääräselä niin minuun heti yhteyttä. Sitten voi tarvittaessa keskustella asiakkaan kanssa, mutta luottamukseen ja yhteisymmärrykseen se niin kun perustuu, ja jotkut asiakkaat voivat itekin ymmärtää väärin ja sitten se tulee vain oikaista."

Tästä kommentista voidaan tulkita, että haastatellun mielestä mahdolliset virheet rakentamispalvelun ostajan aseman ilmoittamisessa ovat asiakkaan inhimillisiä tiedonpuutteita tai väärinymmärryksiä, jolloin vääränlainen laskutuskin on vaivatonta korjata. Näitä virheitä voi tietysti tapahtua myös Skanskan puolesta. Se olisi kuitenkin hyvin poikkeuksellista, sillä haastatteluista nousi esille, että Skanskan hankintajärjestelmät päivitettiin ottamaan kantaa käänteiseen arvonlisäverokysymykseen. Veroasiantuntija esitti, että vuosien 2011–2012 verotarkastuksessa tuli esille ainoastaan yksi tapaus, jossa Skanska oli syyttä laskuttanut asiakasta ilman alv:a. Hänen mukaansa tämä virhetilanne saatiin kuitenkin Skanskan ja kyseisen yrityksen hyvien yhteistyösuhteiden ansiosta helposti oikaistua. Tästä pystytään päättelemään, ettei käänteisestä alv-säännöksestä johtuvaa väärinlaskutusta tapahdu Skanskalla käytännössä juuri lainkaan.

Haastatteluaineistosta havaitaan, että ostoreskontrassa käänteinen verotus on vaikuttanut laskujen kirjaamisessa sekä kuukausiraporttien läpikäynnissä. Ostoreskontrapäällikkö ilmaisi muutoksella olleen hyvinkin merkittävä vaikutus laskujen tiliöintiin ja hyväksymiseen. Laskujen kirjaamiseen otettiin kantaa muun muassa seuraavilla kommentteilla.

"Esimerkiks meillähän se työllistää sillä lailla, et meidän pitää koko ajan ajatella et jos mä kirjaan tolle tilille, ni mun täytyy muistaa käyttää oikeesti sitä jotain alv-koodia siellä." (ostor.pääl.)

"Ostolaskuissa on semmonen massa, että se on sen massan käsittely, joka on niin kun haaste." (veroas.)

Ostoreskontrapäällikkö kokee, että veromuutoksen vaikutuksen myötä laskujen kirjaamisessa on ilmaantunut jonkin verran virheitä, jotka selviävät kuukausittain otettavasta raportista. Hän kertoi, että kyseisellä raportilla tarkistetaan käänteisen arvonlisäverotilin oikeanlainen sisältö, eli se, onko kyseinen tili ja siihen kuuluva alv-koodi kirjattu oikein. Lisäksi hän huomautti tekevänsä virheellisesti tiliöityjen laskujen korjauksia ja oikaisuja kuukausittain vielä tänäkin päivänä. Toisena vaikutuksena laskujen kirjaamiseen hän mainitsi verottajan käänteisen veron laskuihin vaatimat erityismerkinnät. Nämä merkinnät täytyy hänen mukaansa tarkistaa laskulta sitä kirjattaessa, ja mikäli niissä on puutteita, toimittajalta pyydetään uusi, korjattu lasku.

Kirjanpidon henkilöstön haastatteluaineistosta huomataan, että kirjanpidon tehtäviin käänteinen verotus on vaikuttanut arvonlisäverotarkastuksien kautta. Kuten alla olevasta pääkirjanpitäjän (2) kommentoinnista nähdään, käänteisen arvonlisäveron käyttöä valvotaan myös kirjanpidossa.

"Mähän teen niin, että mä välillä varmaan pari kolme kertaa kuussa katson, otan alv-raportin ja katson, että se natsaa. Elikkä se kulutili alv-tilien kanssa niin kun natsaa."

Näillä alv-raporttien läpikäynneillä tarkoitetaan kirjanpitäjien mukaan käänteisen verotilin täsmäyttämistä alv-saamis- ja alv-velkatilien kanssa. He ilmaisivat, että jos nämä luvut eivät täsmää, niin virhe on tapahtunut joko työmaalla tai reskontrassa. Näitä virheitä löydetään heidän mukaansa edelleen muutamia kuukausittain, mutta totesivat niiden määrän kuitenkin olevan tällä hetkellä hyvällä tasolla.

Veroasiantuntija kertoi käänteisen arvonlisäverotuksen vaikuttaneen taloushallintoon myös lisääntyneiden verotusta koskevien tiedustelujen kautta. Hän totesi, että käänteisen alv:n tulkinnoista tulee kuukausittain muutamia kyselyitä hankinnan ja rakennustuotannon puolelta. Nämä tulkintakysymykset ovat hänen mukaansa kuitenkin yleensä lähinnä asioiden varmistamista, jolloin kysyjällä on jo ollut oikea tietämys asiasta. Myös ostoreskontrapäällikkö kertoi saavansa kuukausittain joitakin tiedusteluja käänteistä arvonlisäveroa koskien. Jos vastausta ei kuitenkaan saada Skanskan reskontrasta, käännyttään näissä asioissa oletettavasti veroasiantuntijan puoleen.

Näiden edellä mainittujen vaikutusten lisäksi käänteisen verosäännöksen voimaantulo vaikutti veroasiantuntijan mukaan Skanskan kassaan arvonlisäverovelkojen ja -saamisten välistä eroa tasapainottaen. Haastateltavat katsoivat tämän johtuvan siitä, että Skanskalla sovelletaan kokonaisuudessaan hyvin paljon käänteistä arvonlisäverovelvollisuutta. Viimeisenä vaikutuksena taloushallintoon haastatteluissa mainittiin järjestelmämuutokset, eli tietojärjestelmiä jouduttiin jonkin verran säätämään kyseistä käyttötarkoitusta varten.

3.2.3. Verosäännöksen vaikutus hallinnolliseen taakkaan

Haastatteluaineiston perusteella voidaan todeta, että verosäännös on ainakin jossain määrin lisännyt Skanskan henkilöstön normaaleja työtehtäviä. Kuten edellä on

mainittu, käänteinen arvonlisäverosäännös vaikutti Skanskan henkilöstöön muun muassa koulutusten kautta. Vaikka koulutuksiin osallistuneilta meni vain hieman työaikaa koulutuksissa istumiseen, niin veroasiantuntijan työtehtäviin koulutukset puolestaan vaikuttivat lisäämällä selvästi hänen työmääräänsä. Tätä väittämää tukee muun muassa alla oleva veroasiantuntijan esittämä toteamus.

"Uudistus työllisti mut täysin nelisen kuukautta. Ja sitä ennen oli näitä valmisteluja ja sitä ajattelutyötä. Sitten oli sähköpostiviestittelyä, ja sitten se oli aika, ku normaalit työtehtävät sitten piti kuitenkin hoitaa myös tän kaiken rinnalla."

Yli neljä vuotta sitten pidettyjen koulutusten aiheuttamien kustannusten lisäksi tulee huomioida, että Skanska joutuu edelleen (haastatteluiden perusteella erityisesti taloushallinnossa sekä hankinnan ja tuotannon puolella) perehdyttämään uutta henkilöstöä käänteistä verotusta varten. Voidaan tulkita koulutusten aiheuttamien kustannusten olevan ainakin jossain määrin jatkuvaluonteisia, vaikka suurin työ koulutusten osalta tehtiinkin ennen verosäännöksen voimaantuloa.

Edellä mainitut käänteistä arvonlisäveroa koskevat tiedustelut työllistävät luonnollisesti jonkin verran, jos asioita pitää lähteä tarkemmin selvittelemään. Veroasiantuntijan mukaan tiedusteluiden ja selvitysten määrä lisääntyi veromuutoksen myötä erityisesti lain määrittelemän rakentamispalvelun ostajan löyhän käsitteen vuoksi. Tällä hän tarkoittaa, että elinkeinonharjoittajasta tulee säännöksen myötä hyvin helposti rakentaja, jota pitää käänteisellä verolla laskuttaa. Tämän hän katsoo työllistävän erityisesti pieniä urakoitsijoita, jotka muutoksen myötä ovat joutuneet ottamaan käänteisen verotuksen sovellettavakseen. Tiedusteluiden määrä on vuosien mittaan kuitenkin selvästi vähentynyt. Tästä kertoo muun muassa se, että veroasiantuntija totesi käänteistä veroa koskevien tiedusteluiden määrän olevan tällä hetkellä samoissa lukemissa kuin esimerkiksi EU:n yhteisömyyntiä koskevat kyselyt. Verrattaessa käänteistä alv:a EU:n yhteisömyyntiin, voidaan päätellä, että Skanskalla käänteisen verotuksen soveltamisesta on tullut jo varsin vakiintunut käytäntö.

Kaikki haastatellut henkilöt olivat yhtä mieltä siitä, että työmäärät aluksi lisääntyivät, mutta ovat veromuutoksen voimaantulosta lähtien tasaantuneet huomattavasti. Tätä väittämää puoltavat alla olevat kommentit.

"Aluks se lisäänty ilman muuta." "On tasottunut siitä." (ostor.pääl.)

"Se muutosvaihehan oli silloin hankala. Ku osa meni niin kun tavallisella alv:lla ja osa käänteisellä ja sitten ennen ku sai työmaatkin ymmärtämään sen, että mitkä pitää tulla ilman alv:a ja mitkä alv:n kanssa." (pääkirj.1)

"Et se oli aika työläs se siirtymävaihe, sen mä muistan." (kirj.pääl.)

Kirjanpidon henkilöstö perusti kyseiset kommenttinsa muun muassa siihen, että muutosvaiheessa kirjanpidossa todettujen virheiden määrä oli selkeästi suurempi. Pääkirjanpitäjä (1) ilmaisi, että tämän vuoksi alv-raportteja seurattiin tuolloin myös tiheämmin. Pääkirjanpitäjien vastausten perusteella alv-raporttien läpikäynti tehdään nykyään vain yhdestä kolmeen kertaan kuukaudessa, eikä niissä mahdollisesti havaittavia virheitä niiden vähäisyyden vuoksi nykyisin edes tutkita sen tarkemmin. He kertoivat raportin tekemisen olevan tänä päivänä osa heidän omia rutiininomaisia työtehtäviä, minkä vuoksi he eivät koe, että käänteinen alv tuottaisi heille enää minkäänlaista lisätyötä.

Vaikka ostoreskontrapäällikkö totesi uudesta verosäännöksestä johtuneen työmäärän vuosien mittaan vähentyneen, kokee hän käänteisen verotuksen lisänneen ostolaskujen käsittelytyötä hieman myös pysyvästi. Tätä hän perusteli sillä, että käänteisen verovelvollisuuden tapauksessa laskujen käsittelijän on tarkastettava, että käänteisen verosäännöksen edellyttämät merkinnät löytyvät laskulta. Myös kirjanpidon osaston henkilöstö toi esille, että käänteisen arvonlisäveron laskuja tulee edelleen Skanskalle jonkin verran virheellisinä. Ostoreskontrapäällikkö mainitsi lisäksi, että virheellisten laskujen tilalle joudutaan pyytämään aina uudet laskut, mikä lisää laskujen käsittelijöiden työtä entisestään. Näiden seikkojen vuoksi hän ilmoitti käänteisen veron sisältämien laskujen kohdalla käsittelyajan hieman pidentyneen. Hän kokee myös virheellisesti käsiteltyjen laskujen oikaisemisen tuottavan edelleen vähittäistä lisätyötä.

Näiden taloushallinnon henkilöstön työmäärien muutosten lisäksi veroasiantuntija korosti hankinnan osastoa, jolla oli myös merkittävä rooli käänteisen verosäännöksen aiheuttamassa muutoksessa. Veroasiantuntijan käsityksen mukaan hankinnalla on käänteistä verotusta koskevat asiat paremmin kuin hyvin hallussa. Ainoana hankinnalle mahdollisesti lisätyötä tuottavana seikkana hän mainitsi

rakennustuotannon puolen, johon asti vaikuttaminen voi tuottaa hankinnan osastolle haasteita. Haastatellut katsoivat käänteistä verotusta varten viritettyjen hankintajärjestelmien kuitenkin helpottavan hankinnan henkilöstön työtä. Veroasiantuntijan mukaan käänteisestä verotuksesta ei yleisesti ottaen synny hankinnan osastolle merkittävää lisätyötä.

Vaikka käänteinen verosäännös on lisännyt edellä mainituilla tavoilla Skanskan henkilöstön työmääriä, kukaan haastatelluista ei kuitenkaan näe käänteisen verotuksen aiheuttavan huomattavia hallinnollisia kustannuksia Skanskalle. Haastatteluissa oltiin ennemmin yllättyneitä siitä, miten vähällä veromuutoksesta selvitettiin. Vaikka tutkimusta varten haastatellut henkilöt olivat sitä mieltä, ettei veromuutos itse asiassa aiheuttanut lisäkustannuksia Skanskalle, on tärkeää ymmärtää, että kaikki edellä mainitut käänteisen arvonlisäverotuksen aiheuttamat vähäisetkin ylimääräiset työt lisäävät hallinnollista taakkaa. Näin hallinnollisen taakan arvioinnin näkökulmasta pienilläkin käänteisen verotuksen aiheuttamilla lisätöillä on merkitystä. Kokonaisuudessaan hallinnollisen taakan kasvun merkitys on erityisen tärkeä silloin, kun tällaisia vähäisiä työmäärän lisäyksiä esiintyy Skanskan henkilöstön työtehtävissä ympäri organisaatiota. Tällöin kyseisten työmäärien lisäysten yhteisvaikutus yrityksen hallinnolliseen taakkaan voi nimittäin olla huomattava. Ylipäänsä suuremmille yrityksille saattaa aiheutua lisähaasteita siitä, että veromuutoksen vaikutukset ulottuvat niin mittavaan määrään henkilöstöä.

3.2.4. Ongelmat käänteisen arvonlisäverotuksen käytössä

Tutkimusaineiston perusteella käänteisen arvonlisäverotuksen soveltaminen aiheuttaa tänä päivänä Skanskassa enää hyvin vähän ongelmia. Kuten edellä mainitaan, niin esimerkiksi kirjanpidossa todettujen käänteisen veron virheellisestä soveltamisesta johtuvien erojen määrä on käytännössä nykyään niin olematon, etteivät kirjanpitäjät edes lähde selvittämään virheiden alkuperää. Haastatteluaineistosta selviää, että ostoreskontran laskujen käsittelyssä esiintyvien virheiden katsotaan taasen olevan täysin inhimillisiä huolimattomuuksia, joita aiheutuu väkisininkin valtavan ostolaskumäärän käsittelyssä. Kuten edellä mainitaan, ostoreskontrassa ongelmia aiheuttavat myös virheellisesti toimitetut laskut, joiden tilalle joudutaan jatkuvasti pyytämään uusia laskuja. Ostoreskontrapäällikkö totesi tämän ongelman lisäävän hieman laskujen käsittelyaikaa. Pohdittaessa asiaa, niin

virheellisten laskujen saapuminen Skanskalle voi yhtä hyvin johtua puolestaan toimittajien myyntilaskutushenkilöstön tekemistä inhimillisistä virheistä.

"Mutta kyllähän sen oikeestaan huomaa, kun meillä oli se verotarkastus, niin ei se verottaja löytänyt sieltä oikeen mitään. Ei tullu mitään jälkiseuraamuksia oikeestaan näihin arvonlisäveroihin liittyen." (pääkirj.1)

"Että ne maininnat oli taas niitä ihan normaaleita, mitä nyt joka paikassa on." (kirj.pääl.)

"Ja sitten verotarkastuksen kokemukseen peilaten niin selvittiin aivan uskomattoman hyvin." (veroas.)

Muun muassa nämä yllä olevat kommentit annettiin kysyttäessä käänteisen arvonlisäveron soveltamisen tuottamista ongelmista. Haastatteluaineistosta havaitaan, että kommentit viittaavat Skanskassa vuonna 2013 tehtyyn verotarkastukseen, jossa ei nähtävästi löydetty merkityksellisiä ongelmia koskien käänteisen arvonlisäveron soveltamista. Tänä päivänä Skanskalle käänteisen verotuksen aiheuttamien hyvin vähäisten ongelmien määrän päätellään johtuvan siitä, että Skanska on kaikin puolin onnistunut implementoimaan kyseisen säännöksen yhdeksi säännökseksi muiden joukossa. Näin voidaan tulkita, että käänteisen arvonlisäveron soveltamisesta on vuosien mittaan muodostunut Skanskassa hyvinkin vakiintunut menettelytapa.

3.2.5. Yleiset tuntemukset käänteisestä verosäännöksestä

Kuten aiemmin on kerrottu, Skanskassa käänteiseen veromuutokseen varauduttiin varsin hyvin. Aineistosta on tulkittavissa, että tämä perusteellisesti tehty valmistautuminen, oli syynä implementoinnin onnistumiseen Skanskassa. Vaikka haastatellut henkilöt näkivät muutoksen läpiviennin Skanskassa onnistuneena, heidän yleiset ajatukset käänteisestä verosäännöksestä ovat kuitenkin melko negatiivisia. Negatiivisista asioista esille nousi Ruotsin käänteisen verosäännöksen lähes suora kopiointi, jonka veroasiantuntija näki Suomelle helppona ratkaisuna kuitenkin ottamatta täysin huomioon verottajan sekä elinkeinoelämän tahoja. Negatiiviseksi seikaksi hän nosti myös pienten urakoitsijoiden mahdollisesti

käänteisen verotuksen soveltamisessa kokemat vaikeudet, kun heillä ei todennäköisesti ole resursseja esimerkiksi oman veroasiantuntijan hankkimiseen.

Käänteisen verosäännöksen yhteiskunnallinen tarkoitus saa haastatelluilta kovaa kritiikkiä. Harmaan talouden kitkemistarkoitukseen veroasiantuntija ottaa kantaa todeten, että myös tämän uuden järjestelmän kiertäminen varmasti onnistuu rikollisilta äärimmäisen helposti. Muutkaan haastatellut eivät usko käänteisen verotuksen vaikuttaneen toivotulla tavalla harmaaseen talouteen rakennusalalla. Ainoana varmana harmaan talouden kitkemiskeinona haastatellut näkevät Verohallinnon resurssien kasvattamisen, jolloin tuloksia saataisiin aikaiseksi lisääntyvien verotarkastuksien kautta. Koska yhteiskunnallinen hyöty nähdään haastateltujen joukossa lähes mitättömänä, he näkevät hyödyn vastapainona uuden säännöksen tuoman työllistämisen haitan. Kokonaisuudessaan kaikki haastatellut kyseenalaistivat säännöksen haitan suhteessa siitä saatuihin yhteiskunnallisiin hyötyihin.

Yleisesti ottaen huolta haastatelluille aiheuttaa erityisesti jo valmiiksi suuri sääntelyn määrä rakennusalalla. Tämä nähdään seuraavista kommentoinneista.

"..kyllä se arvonlisäverotus ja verotus on rakentamisen ja kiinteistön alalla niin vaikeeta jo ennestään, että mitä ainaki niin kun gurut alalla sanoo, että se on niin kun kaikkein vaikein mejän alalla." "Mut mejän alallah se on mennyt vaan vaikeammaksi ja vaikeammaksi." (veroas.)

"Mutta rakennusala on muutenkin, ku se on niin kun suurennuslasin alla." (kirj.pääl)

Nämä kommentit paljastavat, että haastateltujen mielestä elinkeinoelämän sääntelyssä tulisi keskittyä ainoastaan relevanttien säännöksiä laatimiseen, jolloin ns. ylimääräisten säännöksiä määrä tulisi minimoida. Tällöin saataisiin vähennettyä tarpeettomasta työstä aiheutuvia kustannuksia, jotka puolestaan kasvattavat rakennusalan yritysten hallinnollista taakkaa. Johtopäätöksenä tutkimustuloksista voidaan todeta, että käänteisen arvonlisäveron aiheuttama muutos Skanskassa on tällä hetkellä kuitenkin täysin hallinnassa, mikä nähdään myös alla olevasta toteamuksesta:

"No, positiivistahan tossa on se, että tän kanssa voi elää kuitenkin, että rakentaminen jatkuu." (veroas.)

Taulukko 3. *Käännetyn arvonlisäverosäännöksen hyvät ja huonot puolet.*

Hyvät puolet +	Huonot puolet -
Hyvä valmistautuminen veromuutokseen laajojen koulutuksien ja tiedotuksen kautta.	Suuren yrityksen lisähaasteet veromuutoksen ulottumisessa mittavaan määrään henkilöstöä.
Työmäärää lisännyt vaikutus ajan myötä pienentynyt merkittävästi.	Työllistävä vaikutus myynti- ja ostoreskontrissa, kirjanpidossa ja verotuksessa.
Soveltaminen aiheuttaa tänä päivänä enää hyvin pieniä, lähes merkityksettömiä ongelmia.	Jatkuva uuden henkilöstön perehdyttäminen säännöksen soveltamiseen.
Aiheutuneet lisätyöt koetaan nykyään osaksi rutiininomaisia työtehtäviä → ei aiheuta huomattavia lisäkustannuksia.	Yleiset tuntemukset säännöksestä negatiivisia → rakennusalan valmiiksi kova sääntely.
Kokonaisuudessaan onnistunut veromuutoksen läpivienti.	Pienten urakoitsijoiden kokemat vaikeudet säännöksen soveltamisessa, kun resurssit pienet.
Säännöksen noudattamisesta muodostunut vakiintunut käytäntö → yksi säännös muiden joukossa.	Yhteiskunnallinen hyöty suhteessa työllistävään vaikutukseen → yhteiskunnallista hyötyä ei saavutettu toivotulla tavalla.

Yllä olevaan taulukkoon 3 on koottu tutkimuksen kannalta keskeisimmät käännetyn alv-säännöksen hyvät ja huonot puolet. Kyseiseen taulukkoon on kiteytetty empiirisen analyysin pohjalta saadut tutkimustulokset. Sen tarkoituksena on toimia yhteenvetona ja antaa tiivistetty kokonaiskuva tutkitun aiheen tutkimustuloksista.

4. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkielman tavoitteena oli selvittää ja arvioida käännetyn arvonlisäverotuksen käyttöönoton vaikutuksia rakennusalan yrityksessä. Toisin sanoen tarkoituksena oli saada mahdollisimman kattava vastaus päätutkimuskysymykseen: *”Millaisia muutoksia yrityksessä on käänteisen arvonlisäverotuksen myötä jouduttu tekemään?”*. Tämä tutkimustavoite saavutettiin perehtymällä hallinnollisen taakan ja käänteisen arvonlisäverotuksen teoriaan, minkä jälkeen tutkimusaiheesta toteutettiin teemahaastatteluita rakennusalan yrityksen henkilöstölle.

Tutkimuksen teoriasta selviää, että Suomessa suurinta hallinnollista taakkaa aiheuttaa työnantajana toimimisen lisäksi verotukseen liittyvät velvoitteet. Verotuksessa raskainta taakkaa puolestaan aiheuttaa arvonlisäverotus. Yhdeksi merkittäväksi yritysten hallinnollista taakkaa lisääväksi tekijäksi nostettiin käännetty arvonlisäverosäännös. Käänteisen veromuutoksen aiheuttamien kustannusten on kuitenkin todettu vähenevän, ja niiden odotetaan vähenevän tulevaisuudessa edelleen. Käänteisen verotuksen käyttöönoton tuomien riskien katsotaan myös jäävän ainakin pääosin toteutumatta. Käänteisen arvonlisäverosäännöksen soveltamisen on kuitenkin katsottu tuoneen rakennusyritysten taloushallinnoille paljon uusia haasteita. Näistä haasteista kertoo myös tutkielman empiirinen osio.

Käännetty arvonlisäverotus on täten aiheuttanut paljon muutoksia tutkimuksen kohteena olevassa rakennusyrityksessä, Skanska Oy:ssä. Näistä muutoksista kerrotaan tarkemmin tutkielman Tutkimustulokset-osiossa, mutta on tärkeää vielä kiteyttää tulokset. Vaikka käänteinen alv-säännös on vaikuttanut merkittävästi Skanskan taloushallinnon tehtäviin, on vaikutuksen määrä selkeästi vähentynyt. Tällä hetkellä käänteisen verotuksen koetaan aiheuttavan enää vain vähäistä lisätyötä, ja nämäkin työt koetaan normaaleiksi työtehtäviksi muiden joukossa. Onnistunut implementointi on mahdollistanut sen, ettei käänteisen alv:n soveltamisen nähdä tänä päivänä aiheuttavan oikeastaan minkäänlaisia ongelmia.

Työn teoriaosuudessa kerrotaan, että Suomen valtio tavoitteli käänteisen verotuksen käyttöönoton lisäävän verotuloja vuositasolla 80–120 miljoonalla eurolla. Tämä tavoite ei ole kuitenkaan toteutunut, sillä verotulot ovat Verohallinnon selvitysten perusteella lisääntyneet vuositasolla vain noin 75 miljoonalla eurolla. Säännöksen

yhteiskunnallista toimivuutta kyseenalaistettiin myös Skanskan henkilöstön joukossa. Tärkeänä pidettiin, että käänteisen verosäännöksen tapauksessa punnittaisiin sen aiheuttamien kustannusten määrää suhteessa siitä saataviin hyötyihin. Huolta aiheuttaa ylipäätään rakennusalan kova sääntely, joka nähdään tänä päivänä tarpeettoman raskaana.

4.1. Tutkimuskritiikki

Tutkimuksen valmistuttua on tärkeää ottaa kantaa sen luotettavuuteen. Tutkijan ollessa osa tutkimusympäristöä, on tärkeää punnita tutkijan roolin vaikutusta tutkimustilanteeseen, jotta voidaan pohtia ja arvioida tutkimuksen luotettavuutta. Koska tutkija tiedosti hyvissä ajoin oman roolinsa osana case-yritystä, niin pystyttiin tutkijan vaikuttamista työhön minimoimaan tietoisesti heti tutkimuksen aloittamisesta lähtien. Tutkielmaa laadittaessa koettiin, että tutkijan aiheuttama vaikutus tutkimustilanteeseen oli kokonaisuudessaan varsin olematon. Tutkija koki näin, sillä hän pyrki vankasti läpi tutkimuksen varomaan tutkimuksen kulun ohjaamista millään tavalla. Toisaalta tutkijan olemassa oleva tietämys case-yrityksestä ja sen toiminnoista näkyy jonkin verran esimerkiksi haastateltujen valintaperusteissa sekä yrityksen taloushallinnon toimintojen läpikäynnissä. Tämän ei kuitenkaan katsota vähentävän tutkimuksen luotettavuutta. Ennen haastattelutilanteita tutkijaa jännitti, että haastattelutilanteet muuttuisivat liian tuttavallisiksi, jolloin haastatteluiden teemat voisivat helposti lähteä haarautumaan tutkimuksen kannalta epärelevantteihin asioihin. Näin ei kuitenkaan käynyt, sillä haastattelut toteutettiin asiaan kuuluvaa objektiivisuutta harjoittamalla. Positiivisina seikkoina tässä nähtiin esimerkiksi se, ettei haastatteluissa käytetty nauhuri luonut jännitteitä tutkijan ja haastateltujen välille. Kokonaisuudessaan tutkielman kannalta katsotaan, että tutkijan rooli osana tutkimusympäristöä oli enemmän positiivinen kuin negatiivinen seikka. Näin tutkielmasta muodostui mahdollisesti hedelmällisempi.

Tämän empiirisen analyysin toteutuksessa noudatettiin siinä määrin vaadittavaa huolellisuutta, ettei sen toistettavuuden kanssa pitäisi olla ongelmia. Aineiston kuvauksessa ja käsittelyssä on kuvattu selkeästi kaikki tehdyt valinnat, jolloin työn voisi olettaa olevan vaivattomasti replikoitavissa. Teemahaastatteluiden puolistrukturoitu rakenne saattaa heikentää hieman tutkimuksen reliabiliteettia, kun haastattelijat voi haastattelutilanteessa esittää suunniteltujen kysymysten lisäksi

esimerkiksi tarkentavia lisäkysymyksiä. Tämä kuitenkin otettiin huomioon siinä, että tutkielman liitteeksi on lisätty nimenomaan käytännössä toteutunut haastattelurunko.

Käytetyn tutkimusmenetelmän katsotaan sopineen hyvin kohdeilmiön tutkimiseen, sillä saadut tutkimustulokset vastaavat hyvin tutkimukselle asetettuja tutkimusongelmia. Teemahaastatteluilla saatiin kerättyä erittäin hyvin tämän työn aiheen kannalta olennaista tutkimusaineistoa. Näin sekä tutkimuksen kohderyhmän että haastatteluissa esitettyjen kysymyksien valinnat olivat onnistuneita. On mainittava, että tutkittaessa käänteistä verotusta olisi tutkimuksen kohderyhmäksi sopinut hyvin myös esimerkiksi hankintaosaston henkilöstö. Kandidaatintyön rajallisen laajuuden vuoksi, tutkimus on kuitenkin karsittava koskemaan melko kapeaa aihetta sekä kohderyhmää. Tästä tutkimuksesta saatujen tulosten yleistettävyyttä heikentää se, että tutkimus toteutettiin tapaustutkimuksena, jolloin tuloksena saatiin vain yhden rakennusalan yrityksen näkemys tutkimusaiheesta. Myös haastateltujen henkilöiden määrä oli pieni. Näiden seikkojen lisäksi tutkimuksen yleistettävyyteen on vaikuttanut tutkimuksen kohteena olleen yrityksen suuri koko. Tulee huomioda, että ylivoimaisesti suurin osa yrityksistä on pieniä ja keskisuuria yrityksiä, joten suuren yrityksen näkökulma aiheesta ei ole suoraan yleistettävissä pienempiin yrityksiin. Myös yleistettävyyden arvioinnissa on kuitenkin huomioitava kyseiselle tutkimukselle asetettu rajallinen laajuus.

4.2. Jatkotutkimusaiheita

Tutkielman edetessä heräsi useita mielenkiintoisia ajatuksia mahdollisista jatkotutkimusaiheista. Tulevaisuudessa olisi kiinnostavaa tutkia rakennusalan käänteistä arvonlisäverotusta lisää, sillä kyseistä aihetta on tutkittu sekä Suomessa että kansainvälisellä tasolla hyvin vähän. Tutkimusta olisi mielekästä jatkaa nimenomaan elinkeinoelämän näkökulmaa käyttäen. Olisi mielenkiintoista tutkia esimerkiksi käänteisen arvonlisäverotuksen aiheuttamaa muutosta pienissä ja keskisuurissa rakennusalan yrityksissä. Kuten edellä on mainittu, Suomessa huomattavasti suurin osa yrityksistä on nimenomaan tämän kokoluokan yrityksiä, mistä johtuu myös mielenkiinto kyseiseen jatkotutkimusaiheeseen. Lisäksi tämän tutkielman tutkimustuloksissa tulee esille, että pienemmille yrityksille käännetyn verotuksen soveltaminen saattaa niukkojen resurssien vuoksi tuottaa enemmän haasteita. Myös tutkielman teoriasta nousee esille, että hallinnollisen taakan

kiinteämääräisyyden vuoksi pienemmät yritykset kohtaavat suhteellisesti suurimman hallinnollisen taakan. Toisaalta mielenkiintoista olisi jatkaa tätä tutkimusta mittaamalla määrällisesti Skanskalle käänteisestä arvonlisäverotuksesta aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Täten tätä tutkimusta voitaisiin myös jatkaa tekemällä vastaavanlainen tapaustutkimus kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä.

LÄHTEET

Kirjat ja raportit:

Alanen S. & Vuorenalusta A. (2007) Kiinteistöyhteisön hallinto ja kirjanpito rakentamisesta asumiseen. 2. uud. p. Helsinki, Kiinteistöalan Kustannus Oy.

Harmaan talouden selvitysyksikkö (2012) Rakennusalan käännetty arvonlisäverovelvollisuus – lain vaikuttavuus Verohallinto. [pdf-dokumentti]. [Viitattu 8.4.2015]. Saatavilla https://www.vero.fi/download/Asiantuntijakirjoitus_4_2012/%7B9BAA67E7-B957-42AB-8A27-AF728908D8CF%7D/7686

Harmaan talouden selvitysyksikkö (2014) Harmaa talous 2014. Verohallinto. [pdf-dokumentti]. [Viitattu 17.2.2015]. Saatavilla https://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Harmaan_talouden_torjunta/Tilannekuvia_harmaasta_taloudesta%2821527%29

Kallio M, Korpelainen T. & Nielsen A. (2015) Kiinteistöjen arvonlisäverotus. 5. uud. p. Helsinki, ST-Akatemia Oy.

Kangasharju A. & Rauhanen T. (2008) Lainsäädännön hallinnollinen taakka yrityksille – raskaimmat säädösalueet. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT). Helsinki, työ- ja elinkeinoministeriö. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja: Kilpailukyky 13/2008.

Karvonen T. & Muinonen P. (2014) Rakennusalan verovalvontahanke Raksa 2008–2012: Loppuraportti. Verohallinto: Verotarkastus, Ohjaus- ja kehittämissyksikkö [pdf-dokumentti]. [Viitattu 13.2.2015]. Saatavilla http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Harmaan_talouden_torjunta/Rakennusalan_harmaan_talouden_torjunta%2818486%29

Kinnunen J., Laitinen E.K., Laitinen T., Leppiniemi J. & Puttonen V. (2006) Mitä on yrityksen taloushallinto? 3. p. Helsinki, KY-Palvelu Oy.

Lahti S. & Salminen T. (2014) Digitaalinen taloushallinto. 1. p. Helsinki, Sanoma Pro Oy.

Magi M. & Oras T. (2012) Selvitys yritysten hallinnollisen taakan kehityksestä: Loppuraportti. Deloitte Oy. Helsinki, työ- ja elinkeinoministeriö. TEM raportteja 15/2012.

Niinikoski M-L., von Hertzen N. & Kauppinen I. (2007) Pilottiselvitys arvonlisäverolainsäädännön yrityksille aiheuttamista hallinnollisista kustannuksista: mittaamismenetelmät ja hallinnollisia kustannuksia koskevat arviot. Net Effect Oy. Helsinki, kauppa- ja teollisuusministeriö. KTM Julkaisuja 13/2007.

Internet-lähteet:

Rakennusteollisuus RT ry (2015) Rakennusalan käännetty arvonlisäverovelvollisuus [verkkodokumentti]. [Viitattu 13.2.2015]. Saatavilla <http://www.rakennusteollisuus.fi/kalv/>

Skanska AB (2015) Skanska in brief [verkkodokumentti]. [Viitattu 7.5.2015]. Saatavilla <http://group.skanska.com/en/About-us/Skanska-in-brief/>

Skanska Oy (2014) Skanska Suomessa [verkkodokumentti]. [Viitattu 7.3.2015]. Saatavilla <http://www.skanska.fi/Tietoa-Skanskasta/Skanska-konserni/Skanska-Suomessa/>

Työ- ja elinkeinoministeriö (2015) Taloushallinto [verkkodokumentti]. [Viitattu 15.2.2015]. Saatavilla <http://www.mol.fi/avo/alat/23.htm#ot1>

Verohallinto (2010) Rakennusalan käännetty arvonlisäverovelvollisuus 1.4.2011 alkaen [verkkodokumentti]. [Viitattu 13.2.2015]. Saatavilla https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Rakennusalan_kaannetty_arvonlisaverovelvollisuus/Rakennusalan_kaannetty_arvonlisaverovelv%2812340%29

Verohallinto (2012) Rakennusalan käännetty verovelvollisuus on lisännyt arvonlisäveron tuottoa [verkkodokumentti]. [Viitattu 8.4.2015]. Saatavilla [http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Medialle/Lehdistotiedotteet/Rakennusalan_kaannetty_verovelvollisuus_\(25182\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Medialle/Lehdistotiedotteet/Rakennusalan_kaannetty_verovelvollisuus_(25182))

Verohallinto (2014) Rakennusalan harmaan talouden torjunta [verkkodokumentti]. [Viitattu 13.2.2015]. Saatavilla http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Harmaan_talouden_torjunta/Rakennusalan_harmaan_talouden_torjunta%2818486%29

Tieteelliset artikkelit:

Charlet A. (2007) Fraud fighters. *International Tax Review*. London, Euromoney Institutional Investor PLC.

Fleming M. H., Roman J. & Farrell G. (2000) The shadow economy. *Journal of International Affairs* 53, 2, 387-409.

Gebauer A., Nam C. W. & Parsche R. (2007) Can reform models of value added taxation stop the VAT evasion and revenue shortfalls in the EU? *Journal of Economic Policy Reform* 10, 1, 1-13.

Kranacher M.-J. (2012) Paying the fare for the underground economy. *The CPA Journal* 82, 2, 80.

Schneider F. Raczkowski K. & Mroz B. (2015) Shadow economy and tax evasion in the EU. *Journal of Money Laundering Control* 18, 1, 34–51.

Virallislähteet:

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain muuttamisesta ja arvonlisäverolain väliaikaisesta muuttamisesta. HE 41/2010.

Hallituksen esitys Eduskunnalle romualan käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta koskeviksi säännöksiksi. HE 31/2014.

Opinnäytetyöt:

Kulla O. (2009) Käänteinen arvonlisäverotus rakennustoimialan näkökulmasta. Pro gradu -tutkielma. Lappeenranta, Lappeenrannan teknillinen yliopisto, kauppatieteellinen tiedekunta.

Uotila A. (2011) Rakennusalan käännetty arvonlisäverovelvollisuus – arviointi ensi hetkien kokemusten perusteella. Pro gradu -tutkielma. Lappeenranta, Lappeenrannan teknillinen yliopisto, kauppatieteellinen tiedekunta.

LIITTEET

Liite 1. Haastatteluluettelo

Haastattelu 1. Skanska Suomen pääkonttori. 24.3.2015. Kesto 1 h.
Yksilöhaastattelu. Veroasiantuntija.

Haastattelu 2. Skanska Suomen pääkonttori. 25.3.2015. Kesto 30 min.
Yksilöhaastattelu. Ostoreskontrapäällikkö.

Haastattelu 3. Skanska Suomen pääkonttori. 26.3.2015. Kesto 30 min.
Ryhmähaastattelu. Kirjanpitoapäällikkö ja kaksi pääkirjanpitäjää.

Liite 2. Toteutunut haastattelurunko

Veroasiantuntijan haastattelu:

Taustaa:

1. Ensin mielellään kuulisin sinun omia taustoja koskien ikää, koulutusta, työtehtäviä ym. seikkoja.
2. Miten ja missä yhteyksissä käänteinen verotus tulee omassa työssäsi esille?

Muutos:

3. Kun kyseinen verouudistus tuli, niin millä tavalla Skanskalla tiedotettiin asiasta, ja kuka sai tiedon muutoksesta ensimmäisenä?
4. Kouluttiko joku sinut implementoimaan verosäännöksen Suomen Skanskassa?
5. Millaisia (yleisluonteisia vai osasto-/työtehtäväkohtaisia) koulutuksia pidettiin ja kuinka paljon?

Ketkä osallistuivat koulutuksiin?

6. Millaisia huomioita verotarkastajalta tuli? Oliko ongelmakohtia, millaisia?
7. Miten muutos vaikutti omiin työtehtäviisi?

Lisääntyikö työmäärä muutoksen myötä?

Entä onko muiden osastojen työmäärä lisääntynyt?

Ovatko nämä lisätyömäärät vuosien mittaan tasoittuneet?

8. Yleisesti ottaen, onko uudesta säännöksestä aiheutunut lisäkustannuksia?
9. Kun muutos astui voimaan, mitkä seikat tuottivat haasteita/ongelmia uuden säännöksen soveltamisessa (sinulle/talousoosastolle/yleisesti koko Skanskassa)?

Entä tällä hetkellä, tuottavatko jotkin asiat edelleen epäselvyyksiä/ongelmia?

Yleinen ymmärrys ja tuntemukset:

10. Uskotko, että kaikki skanskalaiset ymmärtävät, mitä käänteinen verotus tarkoittaa?

11. Toteutettiin veromuutoksen implementointi onnistuneesti?

Olisiko jotain voinut/pitänyt tehdä toisin?

12. Mitkä ovat sinun omat tuntemuksesi käänteisestä verotuksesta tällä hetkellä?

Näetkö säännöksen yhteiskunnallisen näkökulman vai ajatteletko veromuutosta enemmän oman työsi kautta?

Onko säännös ollut mielestäsi onnistunut harmaan talouden ehkäisykeinona?

13. Osaatko sanoa, mikä on yleinen mielipide uudesta alv-säännöksestä tällä hetkellä?

Ostoreskontrapäällikön haastattelu:

Taustaa:

1. Ensin mielellään kuulisin sinun omia taustoja koskien ikää, koulutusta, työtehtäviä ym. seikkoja.

2. Miten ja missä yhteyksissä käänteinen verotus tulee omassa työssäsi esille?

Muutos:

3. Järjestettiin teillä jonkinlaisia koulutuksia koskien käännettyä veromuutosta?

Olivatko koulutukset yleisluonteisia vai jollain tapaa eri osastoille/työtehtäville suunnattuja?

Olivatko koulutukset hyvin toteutettuja?

Osaatko sanoa, millainen yleistunnelma koulutuksissa oli?

4. Miten sinun omat työtehtävät muuttuivat käänteisen alv:n myötä?

Lisääntykö työmäärä muutoksen myötä? Onko se tasoittunut tästä?

5. Kun muutos astui voimaan, mitkä seikat tuottivat haasteita/ongelmia uuden säännöksen soveltamisessa (sinulle/alaisillesi/yleisesti koko Skanskassa)?

Entä tällä hetkellä, onko käänteisen veron käytössä edelleen jotain epäselvyyksiä/ongelmia?

6. Onko veromuutoksen implementointi ollut Skanskalla yleisesti ottaen onnistunut?

Onko mielessäsi jotain seikkoja, mitä oltaisi voitu/pitänyt tehdä toisin?

7. Onko verotarkastaja käynyt Skanskassa säännöksen voimaantulon jälkeen?

Antoiko hän kommentteja koskien käänteistä arvonlisäveroa? Millaisia?

Yleinen ymmärrys ja tuntemukset:

8. Uskotko, että kaikki alaisesi ymmärtävät, mitä käänteinen verotus tarkoittaa ja mitä varten semmoinen säännös on ylipäättään olemassa?

9. Mitkä ovat omat tuntemuksesi käänteisestä alv-säännöksestä tällä hetkellä?

Näetkö säännöksen yhteiskunnallisen näkökulman vai ajatteletko veromuutosta enemmän oman työsi kautta?

Onko säännös ollut mielestäsi onnistunut harmaan talouden ehkäisykeinona?

10. Osaatko sanoa, mikä on yleinen (oman osaston) mielipide tästä uudesta säännöksestä?

Näkevätkö kaikki käännetyn verotuksen lähinnä oman työn kautta vai osataanko ajatella myös säännöksen yhteiskunnallista puolta?

Kirjanpitoapäällikön ja kahden pääkirjanpitäjän ryhmähaastattelu:

Taustaa:

1. Ensin mielellään kuulisin teidän omia taustoja koskien ikää, koulutusta, työtehtäviä ym. seikkoja.

2. Miten ja missä yhteyksissä käänteinen verotus tulee teillä esille omassa työssä?

Muutos:

3. Oliko teillä jotain koulutuksia koskien käänteistä alv-säännöstä? Ja kenelle niitä pidettiin?

Olivatko koulutukset yleisen tason koulutuksia vai esimerkiksi eri osastojen työnkuvien kannalta räätälöityjä?

4. Miten teidän omat työtehtävät muuttuivat silloin?

Lisääntyikö työmäärä muutoksen myötä?

Koetteko yleisesti ottaen, että käänteinen verotus aiheuttaa lisätyötä/-kustannuksia?

5. Onko käänteisen alv:n käytössä ollut jotain haastekohtia/ongelmia?

Onko käänteisen veron soveltamisessa edelleen jotain epäselvyyksiä/ongelmia?

6. Onko veromuutoksen implementointi ollut Skanskalla yleisesti ottaen onnistunut?

Onko teillä mielessä jotain seikkoja, mitä oltaisi voitu/pitänyt tehdä toisin?

7. Tuliko verotarkastuksessa esille mitään käänteistä verotusta koskevia kommentteja?

Yleinen ymmärrys ja tuntemukset:

8. Kirjanpitopäällikkö, uskotko, että kaikki alaisesi ymmärtävät, mitä on käänteinen verotus, ja miksi tällainen säännös on ylipäätään olemassa?

9. Mitkä ovat tällä hetkellä teidän tuntemukset koskien yleisesti käänteistä alv:a?

Ajatteletteko säännöksen yhteiskunnallista perustetta vai näettekö säännöksen vaikutukset täysin vain oman työnne kannalta?

Onko säännös ollut mielestänne toimiva harmaan talouden torjuntakeino?